

RAPORT Z WIZYTACJI

(ocena programowa)

dokonanej w dniach 20-21 kwietnia 2015 r. na kierunku „filologia polska”
prowadzonym w obszarze nauk humanistycznych
na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólnoakademickim
realizowanych w formie studiów stacjonarnych i niestacjonarnych
na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego

przez zespół oceniający Polskiej Komisji Akredytacyjnej w składzie:
przewodniczący: prof. dr hab. Cezary Kukło – członek PKA
członkowie: prof. dr hab. Joanna Pyszny – członek PKA
dr hab. Joanna Wójcik – ekspert PKA
mgr Wioletta Marszelewska – ekspert PKA ds. formalno-prawnych
Wiktor Kordyś – ekspert PKA ds. studenckich

Krótką informacją o wizytacji

Ocena jakości kształcenia na kierunku „filologia polska” prowadzonym na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego została przeprowadzona z inicjatywy Polskiej Komisji Akredytacyjnej w ramach harmonogramu prac określonych przez Komisję na rok akademicki 2014/2015. Polska Komisja Akredytacyjna po raz trzeci oceniała jakość kształcenia na ww. kierunku.

Wizytacja została przygotowana i przeprowadzona zgodnie z obowiązującą procedurą. Raport Zespołu wizytującego został opracowany po zapoznaniu się z przedłożonym przez Uczelnię raportem samooceny oraz na podstawie przedstawionej w toku wizytacji dokumentacji, spotkań i rozmów przeprowadzonych z władzami Uczelni i Wydziału, pracownikami i studentami ocenianego kierunku, hospitacji zajęć, przeglądu infrastruktury dydaktycznej oraz oceny losowo wybranych prac dyplomowych.

Władze Uczelni i Wydziału stworzyły bardzo dobre warunki do pracy Zespołu wizytującego.

Załącznik nr 1 Podstawa prawna wizytacji

Załącznik nr 2 Szczegółowy harmonogram przeprowadzonej wizytacji uwzględniający podział zadań pomiędzy członków zespołu oceniającego.

1. **Koncepcja rozwoju ocenianego kierunku formułowana przez jednostkę***

- 1) Koncepcja kształcenia nawiązuje do misji Uczelni oraz odpowiada celom określonym w strategii jednostki.

Najważniejsze dokumenty, do których nawiązuje koncepcja kształcenia na akredytowanym kierunku „filologia polska” na Uniwersytecie Rzeszowskim to *Strategia rozwoju Uniwersytetu Rzeszowskiego na lata 2013-2020* oraz *Strategia rozwoju Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Rzeszowskiego na lata 2014-2018*. Strategia Uniwersytetu Rzeszowskiego została przyjęta przez Senat – zgodnie z przepisami Statutu Uczelni – uchwałą nr 123/05/2013 w dniu 23 maja 2013 r. w sprawie *Strategii Rozwoju Uniwersytetu Rzeszowskiego na lata 2013-2020*. Stanowi ona dokument określający misję i wizję Uniwersytetu, główne założenia strategii, ogólne cele programowe w głównych obszarach działania, oraz cele szczegółowe i środki realizacji strategii. W czasie wizytacji przedstawiono protokół z posiedzenia Senatu wraz z listą obecności w powyższej sprawie. Z kolei *Strategia rozwoju Wydziału Filologicznego na lata 2014-2018* została zatwierdzona zgodnie z przepisami Statutu na posiedzeniu Rady Wydziału w dniu 16 października 2014 r.

Program kształcenia na rzeszowskiej polonistyce zgodny jest z misją Uniwersytetu Rzeszowskiego, która kładzie nacisk na „kształtowanie kapitału intelektualnego dla potrzeb współczesnej gospodarki i kultury na bazie wysoko wykwalifikowanej kadry, nowoczesnego zaplecza naukowo-badawczego, wysokiej jakości badań, dziedzictwa kulturowego regionu i kraju”. Priorytetem kształcenia na ocenianym kierunku jest uzyskanie przez studenta rzetelnej wiedzy i wysokich kwalifikacji zawodowych, dzięki możliwości wyboru z szerokiej – najbogatszej na Wydziale Filologicznym – oferty specjalności, rokrocznie modyfikowanej i nastawionej na innowacyjne rozwiązania zgodnie z oczekiwaniami rynku pracy, oraz dzięki stworzeniu możliwości kształtowania własnej ścieżki kształcenia, dostosowanej do zainteresowań naukowych i planów zawodowych studenta. Podkreślić należy różnorodność oferty edukacyjnej, która jest silną stroną kierunku, pozwala na utrzymanie stałego poziomu rekrutacji na studia stacjonarne, uelastycznienie i indywidualizację kształcenia studentów, a także odpowiada na wymogi aktualnego rynku pracy. Opracowywana jest ona w zgodzie z założeniami strategii Uczelni i Wydziału, której celem jest zapewnienie optymalnych, wykorzystujących nowoczesną infrastrukturę warunków studiowania, mobilność kadry naukowej i studentów, a także możliwość odbywania atrakcyjnych praktyk zawodowych.

Zgodnie z celem strategicznym Uczelni i Wydziału, zakładającym podwyższenie kategorii posiadanych przez poszczególne wydziały, na filologii polskiej realizowane są również starania o uzyskanie uprawnień do habilitowania w zakresie językoznawstwa, a w dalszej perspektywie – literaturoznawstwa. Podejmowane są także liczne inicjatywy w celu intensyfikacji współpracy z interesariuszami zewnętrznymi i budowania efektywnych relacji z środowiskiem oświatowym, kulturalnym i gospodarczym Podkarpacia poprzez organizację praktyk studenckich, współpracę ze szkołami różnych typów, prowadzenie kół naukowych z udziałem uzdolnionych uczniów szkół średnich, organizowanie olimpiad przedmiotowych i popularyzację nauki w różnych środowiskach zawodowych i społecznych.

- 2) wewnątrzni i zewnątrzni interesariusze uczestniczą w procesie określania koncepcji kształcenia na danym kierunku studiów, w tym jego profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju.

Na wizytowanym kierunku w procesie określania szeroko ujętej koncepcji kształcenia uczestniczą zarówno interesariusze wewnętrzni, tj. nauczyciele akademicy i studenci, jak

również i interesariusze zewnętrzni, tj. przedstawiciele środowiska społeczno-gospodarczego. W procesie określania koncepcji kształcenia dominują nauczyciele akademicy i studenci, którzy uczestniczą w posiedzeniach Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Rzeszowskiego, zwanym dalej WF UR oraz w posiedzeniach Rady Instytutu Filologii Polskiej. Na 59 członków Rady Wydziału, 12 stanowią studenci, co stanowi ponad 25% składu. Należy zatem stwierdzić, iż liczba miejsc przeznaczonych dla studentów w Radzie Wydziału, spełnia przesłanki art. 67 ust. 4 Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym (Dz. U. z 2012, poz. 572, z późn. zm.), zwanej dalej Ustawą. W ramach posiedzeń Rady, studenci mają prawo swobodnej wypowiedzi oraz zgłaszania spraw studenckich do porządku obrad. Na podstawie przedstawionych przez Władze Wydziału protokołów z trzech posiedzeń Rad Wydziału poprzedzających datę wizytacji PKA należy stwierdzić, że studenci uczestniczą w posiedzeniach, a także zabierają głos w sprawach studenckich. Wśród studentów zasiadających w Radzie Wydziału Filologicznego znajdują się także studenci ocenianego kierunku „filologii polskiej”.

Przedstawiciele studentów wizytowanego kierunku zasiadają także w Radzie Instytutu Filologii Polskiej. Na 25 członków tej Rady, 2 członków stanowią studenci. Studenci uczestniczący w posiedzeniach Rady wskazali, iż w ramach posiedzeń Rady odnoszą się do bieżących kwestii życia studenckiego. Poprzez uczestnictwo w Radzie, mają także dostęp do wyników analiz ankiet ewaluacyjnych.

Oprócz uczestnictwa w posiedzeniach powyższych organów kolegialnych, studenci zrzeszeni w samorządzie studenckim na poziomie instytutowym uczestniczą w regularnych spotkaniach z Dyrekcją Instytutu, podczas których mają możliwość wypowiedzenia się co do kwestii związanych z procesem zapewniania jakości kształcenia. Spotkania te są otwarte dla wszystkich studentów, a w szczególności dla starostów poszczególnych roczników. Podczas spotkań, które odbywają się w odstępach trzymiesięcznych, studenci poruszają także kwestie związane z harmonogramem studiów oraz planowaniem sesji egzaminacyjnej.

Podczas spotkania z ZO PKA przedstawiciele samorządu studenckiego wskazali na bardzo dobrą, bieżącą współpracę z Władzami Instytutu oraz Wydziału, a także z jednostkami administracji instytutowej i wydziałowej. Studenci zrzeszeni w samorządzie studenckim mają wiedzę na temat ogółu spraw związanych z funkcjonowaniem Wydziału oraz dobrze orientują się w perspektywach rozwoju swojego kierunku.

Należy także podkreślić realny wpływ otoczenia społeczno-gospodarczego, albowiem mają oni swoich przedstawicieli w Komisji Programowej Instytutu Filologii Polskiej, w której dyskutowane są i wypracowywane podstawowe decyzje w zakresie profilu, celów, efektów oraz perspektyw rozwoju wizytowanego kierunku. Ich duże zaangażowanie w ten proces znalazło także potwierdzenie podczas spotkania ZO PKA z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego Wydziału Filologicznego UR.

Ocena końcowa 1 kryterium ogólnego¹ W PEŁNI
Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

---

¹ według przyjętej skali ocen: wyróżniająco, w pełni, znacząco, częściowo, niedostatecznie;

1) Koncepcja kształcenia na ocenianym kierunku nawiązuje do misji i strategii Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz Wydziału Filologicznego i dobrze stara się służyć zarówno potrzebom młodzieży podejmującej studia jak i całemu środowisku Podkarpacia.

2) W procesie określania koncepcji kształcenia na wizytowanym kierunku uczestniczą w równym stopniu dwie podstawowe grupy interesariuszy: wewnętrznych i zewnętrznych. Udział nauczycieli akademickich i studentów dokonuje się poprzez udział w posiedzeniach Rady Wydziału i Rady Instytutu, a także poprzez udział w strukturach systemu zapewniania jakości kształcenia. Liczba miejsc przeznaczonych dla studentów jest zgodna z wymogami ustawowymi. Z kolei przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego są stałymi członkami Komisji Programowej funkcjonującej przy Instytucie Filologii Polskiej.

2. Spójność opracowanego i stosowanego w jednostce opisu zakładanych celów i efektów kształcenia dla ocenianego kierunku oraz system potwierdzający ich osiągnięcie.

- 1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia odnoszące się do danego programu studiów, stopnia i profilu, kształcenia są zgodne z wymogami KRK oraz koncepcją rozwoju kierunku; zakładane efekty kształcenia na kierunkach o profilu praktycznym uwzględniają oczekiwania rynku pracy lub wymagania organizacji zawodowych, umożliwiające uzyskanie uprawnień do wykonywania zawodu, a na kierunkach o profilu ogólnie akademickim wymagania formułowane dla danego obszaru nauki, z której kierunku się wywodzi; opis efektów jest publikowany.

Przyjęte na Uczelni ramy prawne i organizacyjne dla działań dotyczących budowania programów kształcenia należy uznać za właściwe. Kształcenie na kierunku „filologia polska” odbywa się na podstawie programów i planów studiów opracowanych zgodnie z obowiązującym stanem prawnym, dostosowanym począwszy od roku akademickiego 2012/2013 do Krajowych Ram Kwalifikacji (rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. Nr 253, poz. 1520)). Kierunkowe efekty kształcenia zostały przyjęte *Uchwałą Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego nr 436/06/2012 w sprawie określania efektów kształcenia dla kierunków studiów na Wydziale Filologicznym* z dnia 21 czerwca 2012 r., a następnie zmienione *Uchwałą nr 182/09/2013 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego* z dnia 26 września 2013 r.

Także uchwalanie planów i programów studiów na kierunku „filologia polska” odbywa się zgodnie z przyjętymi w Uczelni procedurami zapisanymi w Statucie Uczelni.

Plany i programy studiów dla kierunku „filologia polska” obowiązujące nabory począwszy od roku akademickiego 2012/2013, zostały przyjęte przez Radę Wydziału Filologicznego w dniu 25 września 2012 r. Rada Wydziału Filologicznego na posiedzeniu w dniu 20 czerwca 2013 r. uchwaliła plany i programy studiów na kierunku „filologia polska”, które obowiązują od roku akademickiego 2013/2014. W dniu 12 marca 2014 r. Rada Wydziału Filologicznego przyjęła plany i programy studiów dla naborów począwszy od roku akademickiego 2014/2015.

Wytyczne dotyczące przygotowania programów studiów, w tym planów studiów, zgodnie z wymaganiami art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.), określa uchwała Senatu nr 430/01/2015 z dnia 29 stycznia 2015 r. w sprawie wytycznych dla rad podstawowych jednostek organizacyjnych dotyczących tworzenia i doskonalenia programów kształcenia na studiach pierwszego, drugiego stopnia i jednolitych studiach magisterskich.

Obecnie wszyscy studenci na obu stopniach kształcenia studiuje według planów i programów studiów uchwalonych zgodnie z KRK. Zmiany, którym podlegał program kształcenia obowiązujący od roku 2012/2013 dotyczyły przede wszystkim modyfikacji i wprowadzania nowych specjalności oraz korekty w sekwencji przedmiotów. W kształtowaniu i doskonaleniu koncepcji kształcenia na ocenianym kierunku „filologia polska” uczestniczyli przede wszystkim interesariusze wewnętrzni – programy kształcenia dla poszczególnych specjalności/specjalizacji opracowywane zostały przez wchodzących w skład komisji programowej nauczycieli akademickich oraz przedstawicieli Samorządu Studentów, a także konsultowane z interesariuszami zewnętrznymi (nauczycielami, dziennikarzami, wydawcami, edytorami) na osobnych spotkaniach (częściowo protokołowanych, ZO PKA przedstawiono dokumentację z ostatniego roku współpracy).

Studia na kierunku „filologia polska” realizowane są w profilu ogólnoakademickim, jednoobszarowe, umiejscowione w obszarze i dziedzinie nauk humanistycznych, w zakresie dyscyplin: literaturoznawstwo, językoznawstwo i kulturoznawstwo. Plany studiów i programy kształcenia opracowane zostały dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, zdefiniowane zgodnie z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, przyporządkowane efektom obszarowym z zakresu nauk humanistycznych oraz ujęte w tabelaryczne zestawienie według wymogów ministerialnych. Określono je dla obu poziomów kształcenia, potwierdzając tym samym całościowe myślenie o kierunku oraz wskazując na pogłębiający charakter kształcenia na II poziomie, uszczegóławiający wiedzę i umiejętności zdobyte na I stopniu. Kierunkowe efekty kształcenia uwzględniają wszystkie odniesienia do efektów obszarowych w zakresie nauk humanistycznych na profilu ogólnoakademickim oraz na I stopniu dodatkowo – dwa z obszaru nauk ścisłych (dotyczą one elementarnej wiedzy z informatyki i umiejętności pracy z komputerem, a realizowane są w ramach Technologii informacyjnej, należącej do modułu ogólnouniwersyteckiego).

W ramach założonych dla kierunku efektów kształcenia nie wyodrębniono osobnych efektów dla poszczególnych specjalności i specjalizacji, realizowanych na I i II stopniu kształcenia. Efekty zostały zdefiniowane na takim stopniu ogólności, że dotyczą jednocześnie wszystkich możliwych wyborów specjalności, nie uwzględniając ich specyfiki. W ich opisie zastosowano formuły typu: „ma podstawową wiedzę o [...] specyfice przedmiotowej i metodologicznej w obrębie właściwej specjalności” (K1A_W01), „zna i właściwie stosuje podstawową terminologię filologiczną w języku polskim właściwą dla danej specjalności” (K1A_W02), „posiada pogłębione umiejętności badawcze, obejmujące analizę prac innych autorów, syntezę różnych idei i poglądów w zakresie dziedzin naukowych w obrębie właściwej specjalności” (K2A_U03). Tak sformułowane opisy umożliwiają elastyczność zmian w kształtowaniu oferty edukacyjnej na ocenianym kierunku bez konieczności modyfikowania efektów kierunkowych, ale też nie dostarczają informacji, jaki konkretnie zakres wiedzy,

umiejętności i kompetencji wiąże się ze kształceniem specjalnościowym w ramach rzeszowskiej polonistyki.

Specjalizacja nauczycielska realizuje efekty kształcenia w zakresie przygotowania do pracy nauczyciela (dokument dostępny na stronie internetowej IFP). Cele i efekty kształcenia realizowane w ramach specjalizacji nauczycielskiej na ocenianym kierunku zgodne są z obowiązującymi przepisami zawartymi w Rozporządzeniu MNiSW z dnia 17.01.2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

Cele, efekty i treści kształcenia na obu stopniach zostały rozpisane na nauczane przedmioty i zebrane w blok modułów podstawowych, ogólnouniwersyteckich (tylko na I stopniu), kierunkowych, przedmiotów do wyboru/fakultatywnych z modułem seminaryjnym oraz specjalnościowych, którym przyporządkowano przedmiotowe efekty kształcenia, sposoby ich weryfikacji oraz liczbę punktów ECTS. Studenci mają do wyboru 5 specjalności na I stopniu: nauczycielską, logopedyczną z kształceniem polonistycznym, edytorsko-medialną, dziennikarską i biurową. Na II stopniu mogą wybierać z oferty 6 specjalności: nauczycielskiej, wiedzy o kulturze, nauczania języka polskiego jako obcego, edytorstwa, *concierge* – reklamy i *public relations* oraz kultury i „nowych mediów”.

Kierunkowe i przedmiotowe efekty kształcenia są spójne. Analiza matrycy ich pokrycia dla obu poziomów kształcenia na kierunku „filologia polska” pozwala stwierdzić, że przyporządkowane poszczególnym modułom, w tym przedmiotom specjalnościowym i praktykom, efekty kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych zostały właściwie powiązane z kierunkowymi efektami kształcenia i umożliwiają ich osiągnięcie. Specyficzne dla kierunku efekty realizowane są wielokrotnie w poszczególnych przedmiotach. Dokładna analiza macierzy nasuwa jednak kilka uwag szczegółowych.

Dziwi fakt, że podstawowe dla kształcenia kierunkowego efekty K1A_W01 „ma podstawową wiedzę [...] o specyfice przedmiotowej i metodologicznej w obrębie właściwej specjalności”, K1A_W02 „zna i właściwie stosuje podstawową terminologię filologiczną w języku polskim właściwą dla danej specjalności” czy K1A_W03 „ma uporządkowaną wiedzę ogólną obejmującą terminologię używaną w obrębie właściwej specjalności [...]” odnoszą się tylko do części przedmiotów historycznoliterackich, do literatury pozytywizmu włącznie, nie znajdując pokrycia na historii literatury Młodej Polski, Dwudziestolecia i Literatury po 1939 r. Z kolei tylko Literatura Młodej Polski spośród przedmiotów historycznoliterackich realizuje efekt K1A_W10 „ma podstawową wiedzę o powiązaniach studiowanych dyscyplin w ramach kierunku studiów z innymi dyscyplinami naukowymi przede wszystkim w obszarze nauk humanistycznych, tj. historią, historią sztuki, filozofią oraz innymi kierunkami filologicznymi”. Pojawia się też pytanie, dlaczego tylko na Literaturze staropolskiej i Literaturze oświecenia student zdobywa „wiedzę o głównych kierunkach rozwoju i najważniejszych nowych osiągnięciach w zakresie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych właściwych dla danej specjalności” (K1A_W12) i tylko na Literaturze romantyzmu „potrafi samodzielnie przygotować i przedstawić wystąpienie ustne w języku polskim na wybrany temat na podstawie tekstów źródłowych” (K1A_U21).

Niejasne wydaje się, dlaczego efekt K1A_W06 „jest świadom/a kontrowersji związanych z interpretacją i oceną wartości wytworów umysłu ludzkiego” nie został przyporządkowany

żadnemu przedmiotowi teoretycznoliterackiemu, a efekt K1_W07 „ma świadomość istnienia wielu szkół w takich dziedzinach jak literaturoznawstwo, językoznawstwo, kulturoznawstwo” oraz K1A_W08 „zna istotne kryteria oceny wartości szkół badawczych (w takich dziedzinach jak literaturoznawstwo, językoznawstwo, kulturoznawstwo)” – Teorii literatury, zwłaszcza że efekt przedmiotowy W04: „Student/ka ma podstawowe rozeznanie w problematyce metodologii badań literackich, zna podstawy metodologiczne wybranych szkół badawczych” sugerowałby takie odniesienie.

Z kolei efekt K1A_W18 „zna i rozumie historyczny charakter kształtowania się wybranych tradycji, teorii lub szkół badawczych w zakresie literaturoznawstwa, językoznawstwa i kulturoznawstwa w obrębie właściwej specjalności” realizuje spośród przedmiotów kierunkowych teoretycznoliterackich i językoznawczych jedynie Stylistyka praktyczna. Podobne wątpliwości dotyczące atrybucji efektów kierunkowych pojawiają się na II stopniu. Efekt K2A_W15 „zna i rozumie zaawansowane metody analizy i interpretacji różnych wytworów kultury właściwe dla wybranych tradycji, teorii lub szkół badawczych w zakresie literaturoznawstwa, językoznawstwa polskiego oraz kulturoznawstwa narodowego” nie znajduje np. pokrycia na Metodologii badań literackich. Pojawia się też pytanie, dlaczego efekt K2A_U06 „posiada umiejętność integrowania wiedzy z zakresu językoznawstwa, literaturoznawstwa, kulturoznawstwa w nietypowych sytuacjach profesjonalnych” realizowany jest właśnie na Kontekstach literatury XIX w.

Zastrzeżenia dotyczą także niektórych powiązań efektów specjalnościowych z kierunkowymi. Przedmioty w ramach specjalności edytorskiej na I stopniu Wiedza o mediach współczesnych w Polsce i w krajach UE oraz Praktyka ciągła w instytucjach medialnych, drukarniach bądź wydawnictwach regionu nie mają żadnych odniesień do kierunkowych efektów kształcenia w zakresie wiedzy i umiejętności. Podobna sytuacja dotyczy specjalności dziennikarskiej, gdzie żadnego efektu kierunkowego z zakresu wiedzy i umiejętności nie realizują: Ortofonia, Język wypowiedzi dziennikarskiej, Podstawy prawa prasowego i Podstawy fotografii artystycznej. Na II stopniu Podstawy edytorstwa, Dzieje książki i edytorstwo historyczne, Komputerowa edycja tekstu oraz Kompozycja i estetyka tekstu, Ruch wydawniczy i prawo autorskie w Polsce, należące do specjalności edytorstwo, nie mają żadnych odniesień do żadnego efektu kierunkowego z zakresu wiedzy i umiejętności. Przedmiot Obsługa urzędzeń biurowych w ramach specjalności *concierge* – reklama i *public relations* zakłada realizację tylko jednego efektu kierunkowego, zastanawiającego w kontekście nazwy przedmiotu: „posiada umiejętność formułowania opinii krytycznych o wytworach kultury na podstawie wiedzy naukowej i doświadczenia oraz umiejętność prezentacji opracowań krytycznych w różnych formach” (K2A_U11). Psychologia społeczna z kolei nie znajduje żadnego pokrycia w efektach kierunkowych.

Macierze – w przeciwieństwie do efektów kształcenia dla kierunku – wydzielają moduły przedmiotów specjalnościowych, przyporządkowując je poszczególnym efektom kierunkowym (nie uwzględniono w nich jednak dwóch specjalności, które się w tym roku nie zawiązały – biurowej i kultura i „nowe media”). Analiza tych odniesień oraz przytoczone powyżej przykłady potwierdzają potrzebę wyodrębnienia osobnych efektów specjalnościowych, zwłaszcza w wypadkach, gdy przedmioty wchodzące w ich skład realizują treści programowe wykraczające poza obszar nauk humanistycznych (prawo, nauki o mediach, psychologia).

Analiza celów i szczegółowych efektów kształcenia dla poszczególnych przedmiotów (w tym praktyk zawodowych i nauczycielskich) zasadniczo potwierdza możliwość realizacji efektów kierunkowych. Podstawowa trudność, która towarzyszy tej analizie wynika jednak z konstrukcji sylabusu, który w większości przypadków nie uwzględnia odniesień przedmiotowych efektów kształcenia do efektów kierunkowych; tylko nieliczni autorzy sylabusów zamieszczają w nich tego typu informacje. Nie wiemy zatem, który z założonych np. dla Stylistyki praktycznej efektów przedmiotowych realizuje zaznaczony w macierzy przy tym przedmiocie efekt K1A_W18 „zna i rozumie historyczny charakter kształtowania się wybranych tradycji, teorii lub szkół badawczych w zakresie literaturoznawstwa, językoznawstwa i kulturoznawstwa w obrębie właściwej specjalności”, zwłaszcza że cele przedmiotu zakładają zdobycie przez studenta „wiedzy i praktycznych umiejętności potrzebnych do wyznaczenia odmian stylowych współczesnej polszczyzny oraz stylów literackich”.

Zdarzają się także pojedyncze przypadki, gdy pojawiające się w sylabusach odniesienia do kierunkowych efektów kształcenia nie są spójne z macierzą. Historia filozofii na I stopniu, należąca do bloku przedmiotów podstawowych, zakłada efekt W3 „ma podstawową wiedzę o głównych dawnych stanowiskach i najważniejszych współczesnych osiągnięciach filozofii”, odnosząc go do H1A_W06, który dla filologii polskiej brzmi: „jest świadom kontrowersji związanych z interpretacją i oceną wartości wytworów umysłu ludzkiego”. Co istotne, tego pokrycia nie odnotowuje także macierz, która zakłada zupełnie inne powiązanie efektów przedmiotowych i kierunkowych: K1A_W03, K1A_W09, K1A_W10. Analogiczna sytuacja dotyczy też efektów z zakresu umiejętności przypisanych do tego przedmiotu.

Analiza dzieła literackiego na I stopniu zakłada efekty przedmiotowe odnoszące się tylko do K1A_U11, gdy tymczasem macierz wskazuje w tym przedmiocie pokrycie aż 14 efektów kierunkowych z zakresu umiejętności. Podobna sytuacja dotyczy efektów z zakresu wiedzy: według sylabusu student zrealizuje tylko efekt kierunkowy K1A_W17, według macierzy zaś – dodatkowo 15 innych. Z kolei Wiedza o kulturze na I stopniu odsyła do kierunkowych efektów od K1A_W26 do W31, mimo iż efektów kształcenia na filologii polskiej w zakresie wiedzy jest tylko 25; podobna sytuacja dotyczy także efektów z zakresu umiejętności – przedmiot wskazuje na efekty do K1A_U31, gdy tymczasem efektów kształcenia z tego zakresu jest na filologii polskiej 24. Powyższe przykłady uznać można za ewidentne pomyłki, niemniej należałoby przeanalizować pod kątem spójności przedmiotowych i kierunkowych efektów kształcenia zarówno sylabusy, jak i macierze.

Strukturę kwalifikacji absolwenta można uznać za spójną z założonymi efektami kierunkowymi, z tą jedynie uwagą, że nie uwzględnia ona osobnych sylwetek poszczególnych specjalności. Absolwent I stopnia posiada ogólne wykształcenie humanistyczne i podstawową wiedzę z zakresu filologii polskiej, tj. nauki o języku i literaturze, absolwent II stopnia zyskuje zaś wszechstronne wykształcenie humanistyczne i gruntowną wiedzę z zakresu filologii polskiej, co pozwala mu rozumieć i badać zjawiska i procesy literackie, językowe i kulturowe. Wspólna natomiast dla obu poziomów jest informacja, dotycząca przygotowania zawodowego absolwenta obu poziomów do pracy w szkolnictwie (po ukończeniu specjalności nauczycielskiej) oraz „w placówkach oświatowych, kulturalnych i samorządu lokalnego, w wydawnictwach, czasopiśmie i mediach elektronicznych”.

Efekty kształcenia na kierunku „filologia polska” zostały określone w sylabusach poszczególnych przedmiotów. Opis efektów kształcenia jest publikowany. Na stronie Instytutu Filologii Polskiej, w zakładce jakość kształcenia znajdują się aktualne informacje o realizowanych programach kształcenia – dostępne są efekty kształcenia, matryce pokrycia efektów kierunkowych, plany studiów oraz sylabusy, które zawierają efekty przedmiotowe. Ten system informacyjny został uznany przez studentów w pełni zadowolający, na spotkaniu z zespołem oceniającym potwierdzili oni zarówno dostępność, jak i znajomość kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia. Sylabus przedmiotu jest dodatkowo prezentowany i omawiany przez nauczyciela na pierwszych zajęciach w semestrze.

- 2) efekty kształcenia danego programu zostały sformułowane w sposób zrozumiały i są sprawdzalne,

Analiza kierunkowych i przedmiotowych efektów kształcenia potwierdza komunikatywność użytych w nich sformułowań oraz możliwość opracowania przejrzystego i zrozumiałego systemu ich sprawdzania.

Studenci na spotkaniu z ZO PKA przyznali, że znają efekty kształcenia dla kierunku, że są one dla nich zrozumiałe oraz umożliwiają weryfikację ich osiągnięcia. Wiedza taka jest im przekazywana podczas zajęć organizacyjnych z każdego z przedmiotów. Fakt ten należy ocenić jako dobrą praktykę.

- 3) jednostka stosuje przejrzysty system oceny efektów kształcenia, umożliwiający weryfikację zakładanych celów i ocenę osiągania efektów kształcenia na każdym etapie kształcenia; system ten jest powszechnie dostępny.

Wizytowana Jednostka stosuje wieloetapowy system weryfikacji założonych efektów kształcenia pozwalający na ocenę stopnia ich osiągnięcia. Składają się nań zaliczenia i egzaminy z wszystkich form zajęć przewidzianych w planie studiów, zaliczenia praktyk studenckich oraz złożenie pracy dyplomowej i egzaminu dyplomowego.

Ogólne zasady oceniania studentów określa *Regulamin studiów UR*, zgodnie z którym podstawą zaliczenia danego modułu jest osiągnięcie wszystkich zakładanych efektów kształcenia oraz uzyskanie ocen pozytywnych z wszystkich form zajęć danego modułu. Zasady weryfikacji efektów kształcenia osiąganych na praktykach zawodowych znajdują się w Regulaminie praktyk. Ponadto Zarządzenie Rektora Nr 6/2015 z dnia 9 lutego 2015 r. określa zasady realizacji przedmiotów ogólnouczelnianych.

Podstawowymi metodami sprawdzania efektów kształcenia są egzaminy, kolokwia pisemne i ustne oraz prace etapowe. Szczegółowe zasady oceniania efektów kształcenia określane są przez nauczyciela prowadzącego zajęcia i wynikają bezpośrednio z kart przedmiotów. Sylabusy zawierają opisy sposobów sprawdzania osiągnięcia przedmiotowych efektów kształcenia (np. egzamin, praca zaliczeniowa, prezentacja, kolokwium itp.) dostosowane do specyfiki przedmiotu oraz metody i kryteria oceny odniesione do poszczególnych efektów przedmiotowych. Obok tradycyjnych metod dydaktycznych pojawiają się także projekty, prezentacje czy np. przygotowanie „Egzemplarza reżyserskiego” jako podstawowego

materiału pracy nad spektaklem teatralnym oraz przedstawienie ogólnego zarysu pracy nad spektaklem (na przedmiocie Warsztaty reżyserskie na I stopniu). Dobór sposobów weryfikacji poziomu osiągnięcia założonych efektów kształcenia nie budzi zastrzeżeń, odbywa się dzięki określonym w sylabusach modułów metodom ewaluacji formatywnej i sumującej, również w odniesieniu do założonych dla przedmiotu efektów kształcenia. Monitorowanie realizacji efektów kształcenia przeprowadzane jest na bieżąco przez nauczycieli prowadzących.

Program kształcenia na rzeszowskiej polonistyce zakłada także weryfikację efektów kształcenia w przypadku zajęć bez udziału nauczycieli akademickich (tzw. samokształcenie), której zasady zostały dokładnie określone w sylabusach (np. praca zaliczeniowa, prezentacja, udział w zajęciach z wykorzystaniem właściwej wiedzy i umiejętności).

Nie wszystkie formy zajęć przewidziane w planie studiów kończą się jednak zaliczeniem z oceną – dotyczy to seminariów dyplomowych oraz wykładów monograficznych. I tak na zaliczenie seminarium student zobowiązany jest do wykonania określonej pracy indywidualnej (np. zgromadzenie bibliografii, zaprezentowanie struktury pracy, fragmentu dysertacji naukowej), za którą otrzymuje jedynie zaliczenie bez oceny. Z kolei zaliczenie z wykładu - zgodnie z zapisem w sylabusie – można uzyskać za samo jego wysłuchanie i ponad 70% frekwencję na zajęciach. Taki system weryfikacji efektów kształcenia zgodny jest § 29 ust. 2 *Regulaminu studiów UR*, nie umożliwia jednak, zwłaszcza w przypadku wykładów, sprawdzenia osiągniętych w ramach przedmiotu efektów w zakresie wiedzy i umiejętności.

W Instytucie Filologii Polskiej opracowane zostały *Standardy przygotowania prac pisemnych*, zgodnie z którymi w czasie trwania studiów student zobowiązany jest do napisania pracy rocznej, obejmującej swym zakresem treści przedmiotów studiowanych na poszczególnych latach studiów. Ocena z pracy wpisywana jest do indeksu i punktowana (2 ECTS). Dokument ten określa również komponenty oceny prac pisemnych pisanych w ramach poszczególnych wybranych przedmiotów oraz kryteria oceny prac pisemnych. Zgodnie z nimi każda praca pisemna winna być oceniona, zaś ocena powinna być poparta recenzją. W przypadku oceny niedostatecznej wymagane jest pisemne uzasadnienie oceny, w przypadku pozostałych ocen – wystarczy uzasadnienie ustne. Poza pracą roczną studenci filologii polskiej piszą również prace semestralne, zaliczeniowe, absencyjne itp. zgodnie z wymogami zaliczeniowymi podanymi przez prowadzących zajęcia dydaktyczne. Ocena z tych prac nie jest wpisywana do indeksu, ale może stanowić podstawę zaliczenia określonego przedmiotu.

Szczegółowe zasady dokumentowania prac zaliczeniowych, projektowych i egzaminacyjnych ustala nauczyciel prowadzący przedmiot (prace są przechowywane w Zakładach IFP), a w niektórych przypadkach także Dziekan Wydziału Filologicznego (np. przechowywanie protokołów) zgodnie z procedurami wydziałowymi.

W czasie wizytacji ZO PKA zapoznał się z materiałami z pisemnych form ewaluacji oraz protokołami z zaliczenia do przedmiotów. Wgląd do tych dokumentów pozwolił generalnie na potwierdzenie skuteczności stosowanych w Instytucie rozwiązań dotyczących weryfikacji przedmiotowych efektów kształcenia (np. praca roczna w postaci scenariusza cyklu lekcji, do którego dołączono wypełniony arkusz uzasadniający ocenę wraz z kryteriami oceny). Większość przedstawionych prac zaliczeniowych została właściwie poprawiona, oceniona, opatrzona kryteriami oceny oraz komentarzami nauczyciela, ale zdarzały się również

przypadki, gdy ocenie nie towarzyszył żaden komentarz egzaminatora. Wskazane wydaje się dołączanie do każdego rodzaju prac pisemnej informacji zwrotnej dla studenta, uzasadniającej każdą ocenę, nie tylko niedostateczną.

Studenci na spotkaniu z ZO PKA potwierdzili dostępność informacji na temat stosowanego w niej systemu oceny efektów kształcenia, znajomość kryteriów i warunków zaliczenia oraz ich przestrzeganie przez nauczycieli prowadzących zajęcia. Informacje dotyczące metod weryfikacji efektów kształcenia przekazywane studentom na początku semestru i zawarte są w ogólnie dostępnych sylabusach. Na stronie internetowej Instytutu dostępna jest także tabela weryfikacji efektów kształcenia z odniesieniem do modułów, która zawiera efekt kształcenia przypisane przedmiotom wraz z przyporządkowanymi im metodami weryfikacji oraz punktacją ECTS. Rozwiązania te funkcjonują zatem w sposób właściwy.

Potwierdzeniem realizacji założonych efektów kształcenia na ocenianym kierunku jest również ocena z praktyk pedagogicznych i zawodowych. Ich cele, organizację oraz warunki zaliczenia na obu stopniach określają obowiązujące w Instytucie regulaminy praktyk zawodowych i regulamin praktyk pedagogicznych. Zawierają one wytyczne dotyczące wymiaru, zasad i form odbywania praktyk w ramach poszczególnych specjalności i są zgodne z Zarządzeniem Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego Nr 40/2013 z dnia 7 marca 2013 r. w sprawie: *organizacji programowych praktyk zawodowych*. Weryfikacja efektów kształcenia w ramach praktyk odbywa się na podstawie pisemnych opinii i ocen wystawionych przez opiekunów w miejscu odbywania praktyk. Koordynatorzy praktyk przekazują roczne sprawozdania z odbytych praktyk do Sekcji Kształcenia Praktycznego UR. Kopie wysłanych sprawozdań oraz pozostała dokumentacja potwierdzająca ocenę jakości praktyk (lista studentów odbywających praktykę w danym roku akademickim, kopie skierowań na praktykę, dzienniczki praktyk, opinie wraz z ocenami opiekunów) archiwizowane są przez koordynatorów praktyk dla poszczególnych specjalności w IFP.

ZO PKA przedstawiono do wglądu dzienniczki praktyk pedagogicznych (specjalności nauczycielskie) i zawodowych (wiedza o kulturze, specjalność edytorsko-medialna), w których znalazła się obowiązująca dokumentacja stanowiąca podstawę weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia. Zawierały one karty przebiegu praktyk wraz z efektami kształcenia, których osiągnięcie potwierdzone zostało przez podpis opiekuna praktyk; sprawozdania z przebiegu praktyk, arkusze uwag i spostrzeżeń oraz sprawozdania kierownika praktyki, poświadczające, iż praktyki odbyły się zgodnie z założeniami sylabusu i pozwoliły osiągnąć założone efekty kształcenia. Do planów i programu praktyk pedagogicznych dołączono także konspekty przeprowadzonych zajęć.

Listę promotorów seminariów dyplomowych przedstawia dyrektor IFP do akceptacji Radzie Wydziału przed sesją egzaminacyjną poprzedzającą semestr, w którym rozpoczyna się pracę w grupach seminaryjnych. Podstawą dopuszczenia do egzaminu dyplomowego jest uzyskanie zaliczeń ze wszystkich zajęć i praktyk objętych planem studiów i programem nauczania, wykonanie pracy dyplomowej i zaakceptowanie jej przez promotora.

Końcowy sposób weryfikacji, stanowiący potwierdzenie założonych dla kierunku efektów kształcenia stanowi praca dyplomowa (licencjacka i magisterska) oraz egzamin dyplomowy. Ogólne zasady procesu dyplomowania określa *Regulamin studiów UR*, szczegółowe zaś

ustalenia zawarte są w *Regulaminie dyplomowania studentów na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego*, który określa procedury dotyczące wyboru tematu pracy, sposobu jej przygotowania i przebiegu egzaminu dyplomowego. Tryb sprawdzania samodzielności przygotowania pracy dyplomowej przez studenta reguluje Zarządzenie Nr 80/2013 Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 27 maja 2013 r. w *sprawie wprowadzenia regulaminu antyplagiatowego w Uniwersytecie Rzeszowskim*. Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją powoływaną przez Dziekana składającą się z minimum trzech osób, w tym promotora i recenzenta. Dyplomant odpowiada na dwa pytania zadane przez promotora pracy i na jedno sformułowane przez recenzenta, które powinny dotyczyć problematyki pracy dyplomowej oraz wiedzy ogólnej związanej z kierunkiem studiów i specjalnością. Zwyczajowo w Instytucie obowiązuje zasada, zgodnie z którą promotor zadaje pytania z zakresu wiedzy ogólnej danej dziedziny (o czym uczestniczący w seminarium student jest informowany w trakcie zajęć), recenzent zaś sprawdza wiedzę dyplomanta z zakresu podejmowanej tematyki badawczej w pracy. Końcowy wynik studiów stanowi średnia arytmetyczna ze wszystkich ocen z egzaminów oraz przedmiotów kończących się zaliczeniem na ocenę (1/2 oceny), oceny z pracy dyplomowej (1/4 oceny) oraz oceny z odpowiedzi na egzaminie dyplomowym (1/4 oceny).

Na ocenianym kierunku obowiązują również standardy przygotowania prac licencjackich i magisterskich, precyzujące cele dydaktyczne pracy, jej zakres i strukturę, formułujące kryteria oceny i wymagania techniczne. Proces dyplomowania uznać należy zatem za wystandaryzowany, zapewniający właściwą weryfikację założonych efektów kształcenia. Warto również podkreślić, iż na kierunku odbywa się co roku konkurs na najlepszą pracę magisterską, którego celem jest promocja podstawowych badań naukowych w zakresie literaturoznawstwa, językoznawstwa oraz metodyki nauczania literatury i języka polskiego, a także wyróżnienie najzdolniejszych absolwentów filologii polskiej UR.

Należy podkreślić, że opisane regulacje tworzą odpowiednie podstawy do weryfikacji realizacji efektów kształcenia w odniesieniu do procesu dyplomowania.

ZO PKA zapoznał się z wybranymi losowo teczkami absolwentów, które zawierały wymagane dokumenty związane ze złożeniem egzaminu dyplomowego, oglądowi poddano także karty okresowych osiągnięć studentów. Dokumenty zostały sporządzone zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w *sprawie dokumentacji przebiegu studiów* (Dz. U. Nr 201, poz. 1188).

Zespół przeanalizował także losowo wybrane prace dyplomowe, licencjackie i magisterskie, obronione na filologii polskiej w ostatnich trzech latach na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. Prace te przedstawiały różny poziom merytoryczny i metodologiczny, były zgodne z kierunkiem studiów, zwykle poprawne pod względem stylistycznym i redakcyjnym, oparte na właściwie dobranej bibliografii przedmiotu; oceny wystawiane przez recenzenta i promotora były zbieżne i generalnie adekwatne. Pytania na egzaminie dyplomowym zapisane w protokołach w większości rzadko wykraczały poza zagadnienia związane z pracą. Recenzje prac zostały sporządzone właściwie i miały charakter merytoryczny, w pojedynczych tylko przypadkach merytoryczną ocenę zastępował opis struktury pracy.

Dokumentacja toku studiów związana z potwierdzeniem uzyskania przez studenta

zakładanych efektów kształcenia i kwalifikacji, tj. np. protokoły egzaminacyjne i dyplomy oraz suplementy prowadzona jest prawidłowo.

Także studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA odnieśli się do systemu oceny efektów kształcenia stosowanego w IFP. W ich opinii formy weryfikacji cząstkowej są zróżnicowane, ale jako formę najczęściej występującą wskazali formę ustną. Częstotliwość stosowanych form weryfikacji jest uzależniona od przedmiotu, jednak występują przedmioty, w ramach których weryfikacja śródsesestralna nie występuje. Studenci wskazali także na przykłady wykładów monograficznych, które kończą się jedynie uzyskaniem zaliczenia. Kryterium zaliczenia w takim przypadku stanowi jedynie obecność na zajęciach, co uznać należy za praktykę niepożądaną, niesprzyjającą aktywizacji studentów i niepozwalającą na weryfikację osiągnięcia założonych przez przedmiot efektów kształcenia. Studenci pozytywnie odnieśli się do zróżnicowanego charakteru stosowanych form weryfikacji. Stosowane metody takie jak praca w grupie, prace projektowe, czy dyskusja problemowa, pozwalają studentom zarówno na zdobywanie wiedzy, jak również na rozwój umiejętności i kompetencji społecznych. Studenci wskazali, że są dobrze poinformowani o zasadach przeprowadzania egzaminów i nie wskazali na przypadki niesprawiedliwego oceniania. Studenci zostali także poinformowani o regulaminowej możliwości skorzystania z egzaminu komisyjnego.

Podczas spotkania z ZO PKA studenci zaakcentowali, że stosowane w ramach kierunku formy weryfikacji oraz ich częstotliwość są dla nich odpowiednie i motywują ich do systematycznej nauki. ZO PKA nie w pełni podziela tę opinię ze względu na demotywujący charakter zaliczenia bez oceny obowiązujący na wykładach monograficznych. Zgadza się natomiast z ogólną pozytywną oceną systemu przez studentów. Studenci są informowani o stosowanym systemie weryfikacji osiąganych efektów kształcenia podczas pierwszych zajęć organizacyjnych. Szczegółowa informacja o sposobie przeprowadzania egzaminu znajduje się także w rubryce „forma zaliczenia” sylabusów każdego z przedmiotów. Podczas spotkania z ZO PKA studenci określili swój poziom informacji dotyczący zasad systemu weryfikacji efektów kształcenia jako dobry.

Liczba studentów studiów stacjonarnych I i II stopnia wykazuje niewielką tendencję spadkową. Porównując liczbę osób rozpoczynających i kończących studia w ciągu ostatnich trzech lat można odnotować zbliżony odsiew studentów:

- 1) studia pierwszego stopnia: w 2013 roku – 18 osób; w 2014 roku – 18 osób, przy średniej liczbie absolwentów 102;
- 2) studia drugiego stopnia: w 2012 roku – 4 osoby, w 2013 roku – 6 osób, w 2014 roku – 6 osób, przy średniej liczbie absolwentów 87.

Największy odsiew ma miejsce na pierwszych latach studiów i związany jest z niepodejmowaniem studiów (po złożeniu dokumentów i przyjęciu w procesie rekrutacyjnym), rezygnacją ze studiów (po krótkim okresie studiowania) i niezaliczeniem pierwszego semestru. Przyczyn tego stanu rzeczy autorzy raportu samooceny upatrują w słabym przygotowaniu kandydatów na studia oraz nietrafnym wyborze kierunku studiów. Część studentów nie potrafi też pogodzić podjętej pracy zarobkowej z zajęciami na studiach. Najmniejszy odsiew studentów ma miejsce na ostatnim semestrze studiów – nieliczne rezygnacje studentów wynikają najczęściej z podjęcia pracy zarobkowej i niezłożenia pracy dyplomowej. Studenci podczas spotkania z ZO PKA potwierdzili tę opinię i określili, że w ich odczuciu skala odsiewu na kierunku filologia polska nie jest wysoka.

Jednostka nie stosuje metod kształcenia na odległość. W ramach niektórych przedmiotów materiały dydaktyczne są przesyłane przez prowadzących zajęcia drogą elektroniczną. Studenci wskazali, że chętnie korzystaliby częściej z materiałów dydaktycznych, przynajmniej częściowo przesyłanych drogą elektroniczną. W tym zakresie rekomendowane jest podjęcie działań mających na celu zwiększenie wykorzystania form komunikacji elektronicznej w procesie dydaktycznym.

- 4) jednostka monitoruje kariery absolwentów na rynku pracy, a uzyskane wyniki wykorzystuje w celu doskonalenia jakości procesu kształcenia.

Monitorowanie karier zawodowych absolwentów filologii polskiej Uniwersytetu Rzeszowskiego prowadzone jest bezpośrednio przez Instytut Filologii Polskiej oraz ponadwydziałowe jednostki uniwersyteckie powołane do prowadzenia tego rodzaju badań. Na poziomie instytutowym działa internetowe forum dyskusyjno-informacyjne studentów i absolwentów filologii polskiej, wyposażone w odrębną sekcję przeznaczoną wyłącznie do komunikatów kierowanych przez absolwentów do Instytutu oraz ogłoszeń adresowanych do absolwentów przez Instytut lub inne jednostki. Komunikaty dotyczą trzech obszarów losów zawodowych absolwentów filologii polskiej: zatrudnienia, kariery oraz problemów z pracą. Moderatorami forum odpowiedzialnymi za monitorowanie i przetwarzanie informacji są pracownicy sekretariatu IFP.

Na poziomie ponadwydziałowym monitorowaniem karier absolwentów zajmuje się Biuro Karier Uniwersytetu Rzeszowskiego, zgodnie z Uchwałą 333/11/2011 z dnia 24.11.2011 oraz Zarządzeniem nr 86/2011 z dnia 21.12.2011. Jednym z narzędzi stosowanych przez Biuro Karier dla potrzeb gromadzenia informacji jest internetowy serwis biurokarier.edu.pl, na którym studenci i absolwenci Uniwersytetu mają możliwość rejestrowania się w celu ułatwienia im kontaktów z pracodawcami. Od roku 2010 odbywa się także *Badanie losów zawodowych absolwentów UR* – formularze i ankiety tworzą bazę danych absolwentów z danego roku akademickiego, którzy po roku, trzech i pięciu latach stają się adresatami kolejnych etapów badania. Po każdym z etapów zebrane po ankietyzacji dane podlegają statystycznej analizie, której efektem finalnym jest raport.

Wyniki monitorowania karier absolwentów, opracowane przez Biuro Karier w postaci ogólnodostępnych raportów lub, w razie zapotrzebowania, dodatkowych ekspertyz dla konkretnych jednostek uniwersyteckich, pozostają do dyspozycji poszczególnych Instytutów, w tym także Instytutu Filologii Polskiej. Jak zapewniają władze Instytutu, działania Biura Karier pozwalają im na monitorowanie i przetwarzanie niezbędnych dla Instytutu Filologii Polskiej informacji dotyczących karier jego absolwentów, trudno jednak na tym etapie ocenić ich efektywność.

Studenci dobrze ocenili funkcjonowanie uczelnianego Biura Karier, wskazując na przykłady kiedy na stronach internetowych Biura znaleźli interesujące ich oferty praktyk lub staży. Studenci wysoko ocenili inicjatywy Biura Karier w zakresie zbliżania studentów do rynku pracy, polegające na organizacji spotkań szkoleniowych dot. m.in. zasad pisania CV, czy przeprowadzania rozmowy kwalifikacyjnej.

Załącznik nr 4 Ocena losowo wybranych prac etapowych oraz dyplomowych

Zespół Oceniający PKA zapoznał się z wybranymi pracami etapowymi: kolokwiami i egzaminami pisemnymi, testami, pracami rocznymi, recenzjami. Poświadczają one różnorodność stosowanych metod weryfikacji efektów kształcenia, odwołują się także do wystandaryzowanych kryteriów oceny, zawartych w instytutowym dokumencie dotyczącym zasad przygotowywania prac pisemnych. Większość przeanalizowanych prac respektuje wypracowane w jednostce zasady – zostały one właściwie poprawione przez nauczyciela, ocenione zgodnie z załączonymi kryteriami oraz opatrzone komentarzami nauczyciela poprawione (dotyczy to np. prac rocznych w postaci scenariusza cyklu lekcji, do którego dołączono wypełniony arkusz uzasadniający ocenę wraz z kryteriami oceny; kolokwii z poetyki, recenzji podręcznika do języka polskiego, prac rocznych z literatury polskiego oświecenia). Zdarzały się jednak przypadki, gdy wystawionej ocenie nie towarzyszył żaden komentarz nauczyciela, np. w pracach rocznych z poetyki czy egzaminu pisemnego z podstaw językoznawstwa. Wskazane wydaje się dołączanie do każdego rodzaju prac pisemnej informacji zwrotnej dla studenta, uzasadniającej ocenę (nie tylko niedostateczną).

ZO PKA przeanalizował także losowo wybrane prace dyplomowe, licencjackie i magisterskie, obronione na filologii polskiej w ostatnich trzech latach na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych. W sumie szczegółowemu oglądowi poddano ogółem 10 prac dyplomowych, w tym 6 prac magisterskich. Prace te były zgodne z kierunkiem studiów choć przedstawiały różny poziom merytoryczny i metodologiczny, zwykle poprawne pod względem stylistycznym i redakcyjnym, a także oparte na właściwie dobranej bibliografii przedmiotu. Oceny wystawiane przez recenzenta i promotora były zbieżne i generalnie adekwatne, choć część tych ocen ZO PKA uznał za zawyżone. Pytania na egzaminie dyplomowym zapisane w protokołach w większości rzadko wykraczały poza zagadnienia związane z pracą. Recenzje prezentowały różny poziom merytoryczny, zdarzały się bardzo zdawkowe.

Ocena końcowa 2 kryterium ogólnego⁴ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia *kryteriów szczegółowych*

1) Zakładane przez jednostkę efekty kształcenia dla studiów I i II stopnia na ocenianym kierunku są zgodne z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji oraz koncepcją rozwoju kierunku, a ich odniesienie do efektów obszarowych jest właściwe z zastrzeżeniem, że nie wyodrębniono osobnych efektów dla poszczególnych specjalności. Efekty kształcenia są też ogólnie dostępne drogą elektroniczną Macierze dla obu poziomów kształcenia potwierdzają realizację kierunkowych efektów kształcenia i umożliwiają ich osiągnięcie – w niektórych przypadkach zauważyć można pewne nieścisłości między macierzą a sylabusami.

2) Efekty kształcenia dla programu studiów na ocenianym kierunku zostały sformułowane w sposób zrozumiały i komunikatywny, pozwalający na stworzenie odpowiedniego systemu ich weryfikacji. Studenci orientują się czym są efekty kształcenia i jaka jest ich rola na rynku pracy.

3) Obowiązujący na ocenianym kierunku system weryfikacji efektów kształcenia uznać można za przejrzysty i właściwy, umożliwiający zmierzenie oraz ocenę efektów kształcenia na poszczególnych jego etapach; jest też powszechnie dostępny. Zastrzeżenia budzi jedynie weryfikacja efektów kształcenia w przypadku przedmiotów, które kończą się zaliczeniem bez oceny, zwłaszcza wykładów. Studenci są odpowiednio poinformowani o konstrukcji systemu oceny efektów kształcenia.

4) Jednostka prowadzi rozbudowany system monitorowania karier absolwentów na rynku pracy, na tym etapie trudno jednak jeszcze ocenić wpływ przeprowadzonych badań na doskonalenie jakości kształcenia. Studenci wizytowanego kierunku mają świadomość działań Biura Karier i pozytywnie odnoszą się do jego inicjatyw.

3. Program studiów umożliwia osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

- 1) Realizowany program kształcenia umożliwia studentom osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta,

1. Studia na kierunku „filologia polska” są realizowane zgodnie z profilem ogólnoakademickim, na poziomie I i II stopnia i jako jednoobszarowe mieszczą się w obszarze nauk humanistycznych w zakresie dyscyplin naukowych: literaturoznawstwo, językoznawstwo i kulturoznawstwo. Obecnie realizowane programy kształcenia opracowane zostały dla studiów stacjonarnych i niestacjonarnych oraz skorelowane z założonymi dla kierunku filologia polska efektami kształcenia.

Studia stacjonarne na „filologii polskiej” I stopnia trwają 6 semestrów, obejmują zajęcia dydaktyczne w wymiarze od 2035 do 2440 h (w zależności od wyboru specjalności), którym przypisano 180 ECTS: 120 dla modułu filologicznego, na który składają się przedmioty wspólne wszystkim specjalnościom (w sumie 1645 h) oraz 60 ECTS dla modułu specjalnościowego (specjalność nauczycielska 390 h + 150 praktyk, specjalność logopedyczna z kształceniem polonistycznym to dodatkowe 405 h + 120 praktyk, co daje 210 ECTS; specjalność edytorsko-medialna 390 h + 100 praktyk; specjalność dziennikarska 395 h +100 praktyk – 180 ECTS).

Moduł filologiczny na I stopniu dzieli się na cztery kolejne moduły: 1) przedmiotów podstawowych (łacina z elementami kultury antycznej; Wiedza o kulturze, Nauki pomocnicze filologii polskiej, Historia Polski, Historia filozofii), 2) ogólnouniwersyteckich (Wychowanie fizyczne, Język obcy nowożytny, Technologia informacyjna, Ochrona własności intelektualnej), 3) kierunkowych, w skład którego wchodzi przedmioty literaturoznawcze, teoretycznoliterackie i językoznawcze oraz 4) moduł przedmiotów do wyboru/fakultatywnych z modułem seminaryjnym. Poza modułem filologicznym studenci dokonują wyboru specjalizacji/specjalności odpowiadającej ich zainteresowaniom (obecnie funkcjonują 4 wyżej wymienione, specjalność biurowa nie została uruchomiona ze względu na brak chętnych).

Studia stacjonarne II stopnia trwają 4 semestry i obejmują zajęcia dydaktyczne w wymiarze od 835 do 1120 h (w zależności od wybranej specjalności), którym przypisano 120 ECTS: 80 dla modułu filologicznego (655 h) i 40 dla modułu specjalnościowego (specjalność nauczycielska to 270 h i 150 praktyk; specjalność wiedza o kulturze lub nauczanie języka polskiego jako obcego to dodatkowe 195 h i 60 h praktyk, co daje w sumie 150 ECTS; specjalność edytorska oraz *concierge* – reklama i *public relations* to 180 h i 30 h praktyk).

Na II stopniu moduł filologiczny stanowią trzy moduły: 1) przedmiotów podstawowych (Teoria kultury i Język obcy nowożytny), 2) kierunkowych, w skład którego wchodzi przedmioty literaturoznawcze i językoznawcze oraz 3) moduł przedmiotów do wyboru/fakultatywnych (z modułem seminaryjnym). W ramach przedmiotu do wyboru proponuje się studentowi kolejne trzy moduły tematyczne: literaturoznawczy, językoznawczy i kulturoznawczo-metodyczny. Poza modułem filologicznym studenci realizują jedną z 6 specjalności (obecnie działa 5 wyżej wymienionych, specjalność kultura i nowe media nie została uruchomiona z braku chętnych).

Program studiów I i II stopnia spełnia zatem wymagania pod względem czasu trwania studiów oraz liczby punktów ECTS zdobywanych w toku edukacji.

Blok przedmiotów kierunkowych na obu stopniach kształcenia pozwala studentom rzeszowskiej polonistyki kierunku osiągnąć wiedzę podstawową o literaturze, języku i kulturze polskiej – na I stopniu oraz szczegółową – na II stopniu. Blok przedmiotów podstawowych i ogólnouniwersyteckich poszerza natomiast znacząco ogólną wiedzę humanistyczną, także o konteksty kulturowe. Tak zbudowany program umożliwi osiągnięcie każdego z zakładanych celów i efektów kształcenia, a także uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta, który posiada wiedzę i umiejętności badania tekstu literackiego, wypowiedzi językowej i tekstu kultury, redagowania historycznoliterackich, krytycznoliterackich i eseistycznych form wypowiedzi, rozumienia współczesnych i historycznych procesów językowych, poprawnego posługiwania się językiem polskim oraz samodzielnego badania i wartościowania tekstów literackich, językowych i zjawisk kultury. Dzięki blokowi specjalnościowemu natomiast absolwent I stopnia jest przygotowany do wykonywania zawodu nauczyciela (w szkołach podstawowych), a fakultatywnie w zakresie terapii logopedycznej i kształcenia polonistycznego w pracy z dzieckiem o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz do samodoskonalenia i poszerzania zdobytej wiedzy w celu podjęcia pracy w instytucjach kultury i mediach (wydawnictwa, redakcje czasopism, środki masowego przekazu, reklama, domy kultury, muzea); absolwent II stopnia zaś zyskuje przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela we wszystkich typach szkół w zakresie języka polskiego oraz fakultatywnie w zakresie wiedzy o kulturze lub nauczania języka polskiego jako obcego.

Plany studiów na ocenianym kierunku obejmują wszystkie przedmioty z podziałem na semestry, przypisaną im liczbą godzin, punktacją ECTS, formą zajęć oraz sposobem zaliczenia przedmiotu. Przedmioty ogólnouniwersyteckie, podstawowe oraz kierunkowe są obowiązkowe i realizowane przez wszystkie semestry studiów na obu poziomach kształcenia. Student filologii polskiej ma również możliwość budowania własnej ścieżki kształcenia dzięki ofercie przedmiotów do wyboru. Na pierwszym stopniu może wybierać w ramach modułu filologicznego spośród przedmiotów, którym przypisano 34 ECTS, zaś w ramach

poszczególnych specjalności przedmioty do wyboru stanowią od 6 do 10 ECTS. Jeśli jednak przyjąć całą specjalność za moduł wybieralny (40 ECTS), to liczba punktów ECTS przypisanych modułom do wyboru przekracza zgodnie z ustawą 30% punktów. Na II stopniu w module filologicznym student ma możliwość wyboru modułów kształcenia za 50 ECTS, co stanowi 62,5% ECTS, znacząco przewyższając ustawowy limit punktów.

Moduł przedmiotów do wyboru/fakultatywnych składa się na I stopniu z przedmiotów ograniczonego wyboru, przedmiotu poszerzającego wiedzę, konwersatorium do wyboru oraz wykładu monograficznego. Pewne wątpliwości może rodzić formuła „ograniczonego wyboru” – polega ona na wyborze nie przedmiotu, ale prowadzącego, proponującego własną, szczegółową tematykę zajęć w ramach przedmiotu, który jednak realizowany jest obowiązkowo (Analiza dzieła literackiego; Stylistyka praktyczna; Kultura języka; Leksykologia i leksykografia; Lingwistyka tekstu). ZO PKA przedstawiono aktualną listę przedmiotów do wyboru w ramach przedmiotu poszerzającego wiedzę, konwersatoriów do wyboru oraz wykładów monograficznych, które obejmowały zagadnienia zarówno literaturoznawcze, językoznawcze, jak i metodyczne. Swoistym ograniczeniem tego wyboru jest jednak zapisane w planie studiów założenie, iż studenci specjalności edytorsko-medialnej i nauczycielskiej uczęszczają na wskazany wykład (Podstawy prawa prasowego i Nauka o komunikowaniu, Ruch wydawniczy i prawo autorskie w Polsce).

Dokładna analiza programu realizowanego na ocenianym kierunku nasuwa w powyższym kontekście kilka ogólnych refleksji. Generalnie program studiów I stopnia ma charakter tradycyjny, wypełniony jest w dużej mierze przedmiotami podstawowymi i kierunkowymi o nastawieniu przede wszystkim historycznym (Wiedza o kulturze, Historia Polski, Historia filozofii, moduł przedmiotów historycznoliterackich, Arcydzieła literatury powszechnej, Gramatyka historyczna języka polskiego z elementami historii języka), a przy relatywnie ograniczonym wyborze przedmiotów fakultatywnych, elastyczność programowi zapewniają przede wszystkim specjalności, które pozwalają na dostosowanie ścieżki kształcenia do własnych zainteresowań. Program na II stopniu zmniejsza liczbę przedmiotów podstawowych, a także obowiązkowych, należących do modułu literaturoznawczego i językoznawczego. Pogłębienie wiedzy i umiejętności w zakresie tych dyscyplin zapewnić ma możliwość wyboru spośród rozbudowanego bloku przedmiotów fakultatywnych, sprofilowanych w moduły literaturoznawczy, językoznawczy i kulturoznawczo-metodyczny. Przy tak skonstruowanym programie pojawia się jednak niebezpieczeństwo powielania pewnych treści kształcenia między I i II stopniem kształcenia, zwłaszcza jeśli chodzi o bloki przedmiotów fakultatywnych i specjalnościowych, co sygnalizowali studenci na spotkaniu z ZO PKA. Np. Warsztaty reżyserskie na I stopniu i Reżyseria na II stopniu powtarzają te same efekty kształcenia, lektury oraz formę zaliczenia, zaś treści programowe różnią się od siebie tylko częściowo. Należałoby tak opracowywać corocznie listę przedmiotów do wyboru, by studentom kontynuującym kształcenie na II stopniu umożliwić ich realny wybór. Rzecz dotyczy także modułów specjalnościowych, zwłaszcza edytorsko-medialnej na I stopniu oraz edytorstwa na II, których efekty kształcenia i treści programowe częściowo się pokrywają, mimo innej siatki przedmiotów. Z konieczności wyrazistego rozróżnienia między specjalnościami zdają sobie sprawę władze Instytutu, które deklarują zmiany programowe, polegające na wzmacnianiu kształcenia specjalnościowego i rozwijaniu jego oferty przy zachowaniu profilu ogólnoakademickiego.

Zasady budowania systemu punktów ECTS na ocenianym kierunku zgodne są z obowiązującymi przepisami prawa. Jak zaznaczają autorzy Raportu samooceny, przy konstruowaniu systemu punktacji ECTS uwzględniano nakład pracy, jaki wymaga od studenta osiągnięcie założonych efektów kształcenia oraz konsultowano go ze studentami. Przyjęto zasadę, że jeden punkt ECTS odpowiada efektom kształcenia, których uzyskanie wymaga od studenta średnio 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy. Plany studiów wraz z punktacją ECTS ustalane są w trakcie zebrań komisji programowej, a *Katalog ECTS* udostępniany jest na stronie internetowej IFP – zawiera on poza punktami ECTS wykaz kierunkowych efektów kształcenia wraz z ich sposobem weryfikacji oraz odniesieniem do przedmiotu i formy jego realizacji. Władze Instytutu zapewniają, iż na początku każdego roku akademickiego opiekunowie lat przypominają studentom główne założenia dotyczące ECTS, przedstawiciele studentów obecni na spotkaniu z ZO PKA przyznali również, że orientują się w zasadach, według których punkty przyznawane są poszczególnym przedmiotom.

Także dokładna analiza sylabusów nasuwa pewne wątpliwości związane z przypisaniem punktów ECTS w ramach poszczególnych modułów. Tabela nakładu pracy, która znajduje się w karcie przedmiotów, nie jest wystandaryzowana, stąd rozwiązania przyjmowane przez prowadzących poszczególne zajęcia różnią się od siebie. Z reguły tabela uwzględnia nakład pracy przeznaczony na godziny kontaktowe (wykład, ćwiczenia), a także przygotowanie do zajęć, udział w konsultacjach, czas na przygotowanie referatu, prezentacji itp., przygotowanie do zaliczeniowego kolokwium lub egzaminu. Niekiedy pojawiają się tylko ogólne i skrótowe informacje, np. „przygotowanie się do zajęć – 20 h” (Gramatyka opisowa języka polskiego I stopień) lub „1 punkt ECTS = 30 h ćwiczenia warsztatowe”, jak ma to miejsce w przypadku Lingwistyki tekstu na I stopniu, która obejmuje 15 h ćwiczeń.

Uwagę zwraca wysoka wycena przedmiotów wchodzących w skład modułu podstawowego – 30-godzinne wykłady z Wiedzy o kulturze oraz Historii filozofii na I stopniu zostały wycenione na 5 ECTS, które trudno było prowadzącym uzasadnić w sylabusie. Wiedza o kulturze oprócz 30 h wykładu zakłada 20 h pracy własnej (przygotowanie do egzaminu) i 2 h udziału w egzaminie, co jednak nie daje sumy 5 ECTS. Sylabus Historii filozofii z kolei, by uzasadnić wysoką punktację przedmiotu, przewiduje aż 25 h konsultacji oraz 40 h przygotowania do egzaminu. Wysoka punktacja – w porównaniu z innymi przedmiotami, dotyczy również Historii książki na specjalności edytorsko-medialnej na I stopniu (30 h i 5 ECTS) oraz Wiedzy o mediach współczesnych w Polsce w krajach UE (wykład 15 h i 3 ECTS), a na II stopniu – Teorii kultury, której 30 h przyporządkowano 4 ECTS oraz przedmiotom specjalnościowym O sztuce książki, Podstawy edytorstwa (15 h i 3 ECTS); również Komunikacja interpersonalna oraz Kody pozajęzykowe na specjalności *concierge* – reklama i *public relations* obejmują 15 h i wycenione zostały na 4 ECTS.

Warto byłoby przemyśleć tę wysoką punktację przyporządkowaną zwłaszcza przedmiotom podstawowym – wydaje się ona relatywnie nieproporcjonalna zwłaszcza do wyceny przedmiotów historycznoliterackich, którym przypisano dodatkowo czas poświęcony przez studenta na opanowanie efektów kształcenia z Arcydział literatury powszechnej (ALP).

O ile bowiem punkty ECTS zostały przyporządkowane wszystkim komponentom programu studiów (w tym praktykom i procesowi dyplomowania), o tyle wyjątek stanowi wykład z Arcydział literatury europejskiej/powszechnej – w tym przypadku wiedza zdobyta na wykładzie jest weryfikowana i oceniana (a zatem również punktowana) łącznie z literaturą odpowiednich epok (przedmioty historycznoliterackie). I tak np. Literaturze staropolskiej

przyporządkowano 2 ECTS, w których mieszczą się godziny kontaktowe dwóch wykładów (30 h historii literatury polskiej i 15 h ALP), na przygotowanie do egzaminu przewiduje się 7 h, a na czytanie kilkudziesięciu lektur 8 h.

Literatura romantyzmu natomiast obejmuje 30 h wykładu i 30 h ćwiczeń, oszacowanych łącznie na 4 ECTS (razem z 15 h wykładu z ALP), przy czym student ma od opracowania 109 zagadnień do przygotowania tylko z romantyzmu i niemal tyle samo lektur do przeczytania, co musi wymagać większego nakładu pracy niż 12 h przewidzianych na przygotowanie do ćwiczeń i 30 h na przygotowanie z egzaminu (z dwóch przedmiotów). Podobnie nierealnie wygląda sytuacja na Literaturze Młodej Polski – 60 h przedmiotu i 15 ALP oszacowano na 3 ECTS, z czego wynika, że przy 75 h kontaktowych na samodzielną pracę studenta, czytanie lektur i przygotowanie się do egzaminu z dwóch przedmiotów zostaje najwyżej 15 h (tabela nakładu pracy przewiduje tylko 4 godziny na przygotowanie się na ćwiczenia). Analogiczna sytuacja dotyczy też Literatury Dwudziestolecia.

Zastrzeżenia budzą różnice w szacowaniu czasu na pisanie pracy licencjackiej – w zależności od prowadzącego seminarium waha się on od 100 do 178 h. W niektórych sylabusach osobno podaje się czas (a zatem i punkty) na przygotowanie do egzaminu dyplomowego oraz sam egzamin, w większości jednak nie wlicza się go do sumy 10 ECTS, przypisanej modułowi seminaryjnemu. Według programu studiów na I stopniu łączna suma punktów przypisanych seminarium wynosi 10 (3 w V i 7 w VI semestrze), należy zatem przypuszczać, że obejmuje ona także proces dyplomowania, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w szacunkowym nakładzie pracy studenta.

Zdarzają się także niewłaściwe przeliczenia liczby godzin na punkty. Wykład do seminarium magisterskiego przewiduje 15 h zajęć, 15 h na samodzielną lekturę i 30 na przygotowanie referatu/pisanie fragmentu pracy, co nie przekłada się na finalną liczbę 1 ECTS. Podobne błędy w bilansie punktów ECTS pojawiają się na przedmiocie Konteksty literatury polskiej XX i XXI w. na II stopniu: jest to 30-godzinny wykład, którego nakład pracy został rozpisany na 2 h udziału w konsultacjach, 20 h na przygotowanie do egzaminu, 1 h na egzamin, przy czym suma godzin wyniosła 116, a liczba ECTS – 6. Pojawiają się także sporadyczne niespójności między zapisem w sylabusie a planem studiów: Teoria kultury na II stopniu według planu ma 4 ECTS, zaś według karty przedmiotu – 2 ECTS. Są to ewidentne pomyłki, należałoby jednak dokonać przeglądu sylabusów pod kątem zamieszczonej tam punktacji, by uniknąć wprowadzania w błąd studentów.

Ważnym komponentem kształcenia na rzeszowskiej polonistyce są moduły specjalnościowe, spośród których dużym zainteresowaniem studentów cieszy się na I stopniu zwłaszcza specjalność nauczycielska (od tego roku z rozszerzeniem logopedycznym), edytorsko-medialna oraz dziennikarska (nie zawiązała się jedynie specjalność biurowa). Na II stopniu oprócz specjalności nauczycielskiej studenci w tym roku najchętniej wybierali nową propozycję IFP: *concierge* – reklama i *public relations*, w mniejszym stopniu wiedzę o kulturze, nie utworzono zaś specjalności kultura i „nowe media”.

Kształcenie nauczycieli odbywa się na kierunku zgodnie z obowiązującymi standardami: absolwent, który wybrał specjalność nauczycielską, jest przygotowany od strony teoretycznej i praktycznej do wykonywania zawodu nauczyciela języka polskiego po zaliczeniu zajęć z modułów pedagogiczno-psychologicznego oraz metodycznego, w tym także praktyk

odbywanych w placówkach oświatowych. Program nauczania łączy zagadnienia literacko-kulturowe oraz językowe z metodyką nauczania, szczególny nacisk kładąc na zagadnienia z zakresu metodyki nauczania języka polskiego, pedagogiki, psychologii, organizacji i podstaw prawnych nauczania. Podstawowym celem praktyki pedagogicznej jest kształcenie umiejętności zastosowania zdobytej wiedzy na lekcjach w szkole oraz wszechstronne poznanie szkoły jako podstawowej instytucji edukacji społecznej i miejsca przyszłej pracy zawodowej.

Student specjalności nauczycielskiej sam dokonuje wyboru szkoły, w której chciałby odbyć praktykę. Praktyki ciągłe odbywają się po pierwszym – ogólnopedagogiczna (30 h) i po drugim roku – z języka polskiego w szkole podstawowej (45 h). Praktyka asystencko-hospitacyjna w szkole podstawowej odbywa się w semestrze 2. [30 h] i 3. (45 h). Studenci, którzy wybrali dodatkowo specjalność logopedyczną z kształceniem polonistycznym odbywają praktyki w gabinecie logopedycznym (w IFP) w semestrze 4. i 5. (łącznie 60 h), a praktykę asystencko-hospitacyjną w klasach integracyjnych w szkole podstawowej – w semestrze 4. i 5. (60 h). Po jej ukończeniu absolwent ma kompetencje do podejmowania działań profilaktycznych zapobiegających powstawaniu zaburzeń językowych, może organizować w szkole lub innej placówce opiekuńczo-wychowawczej pomoc logopedyczną i zdobywa kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela pomocniczego w klasach integracyjnych, może także prowadzić zajęcia z tzw. terapii zajęciowej. Absolwent może prowadzić terapię logopedyczną w ramach zespołów korekcyjno-wyrównawczych, nie uzyskuje jednak uprawnień do wykonywania zawodu logopedy.

Studenci specjalności edytorsko-medialnej odbywają praktyki w różnego typu wydawnictwach lub mediach po semestrach 2. i 4. (łącznie 100 h). Specjalność ta kształci specjalistów do spraw wydawniczych oraz kontaktów z mediami, dysponujących wiedzą o kulturze języka, mediach współczesnych, problematyce komunikacji społecznej i nowoczesnych środkach komunikowania się. Praktyki umożliwiają zapoznanie się z pracą redaktora w wydawnictwie, dają możliwość nabycia wiedzy z podstaw poligrafii współczesnej oraz zagadnień językowej poprawności.

Praktyka na specjalności dziennikarskiej odbywa się w mediach (prasa, radio lub telewizja) po semestrach: 2. i 4. (łącznie 100 h). Po jej ukończeniu student zdobywa niezbędną wiedzę w zakresie dziennikarstwa prasowego, radiowego i telewizyjnego, jego kształcenie skupia się na zagadnieniach związanych z komunikacją językową, retoryką i erystyką, podstawami prawa prasowego, doskonaleniem umiejętności wypowiedzenia się w różnych stylach. Absolwent jest przygotowany do pracy w redakcjach gazet i czasopism, rozgłośniach radiowych, ośrodkach telewizyjnych oraz biurach prasowych.

Na II stopniu praktyki ciągłe w ramach specjalizacji nauczycielskiej odbywają się we wrześniu po 2. semestrze – ogólnopedagogiczna (30 h) oraz ciągła z języka polskiego w gimnazjum (30 h), zaś praktyka asystencko-hospitacyjna w szkole ponadgimnazjalnej – w semestrze 3. Praktyki te pozwalają zdobyć kwalifikacje w zakresie nauczania języka polskiego w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej. Dwuletnie studia drugiego stopnia przeznaczone są tylko dla absolwentów studiów I stopnia na kierunku „filologia polska”, którzy ukończyli specjalność nauczycielską.

Specjalność wiedza o kulturze to także studia nauczycielskie, w związku z czym student ma obowiązek odbyć praktykę nauczycielską (z wiedzy o kulturze) w szkole ponadgimnazjalnej; praktyka asystencko-hospitacyjna odbywa się w szkole ponadgimnazjalnej w semestrze 1. i 2. (łącznie 60 h). Są to studia przeznaczone dla osób, które uzyskały uprawnienia do nauki języka polskiego na studiach I stopnia. Po ukończeniu tej specjalności absolwent może uczyć wiedzy o kulturze w szkole ponadgimnazjalnej lub pracować w instytucjach edukacji i kultury.

Specjalność nauczanie języka polskiego jako obcego przeznaczona jest dla osób, które uzyskały licencjat z języka polskiego na studiach I stopnia i dają przygotowanie filologiczne i pedagogiczne z zakresu nauczania języka polskiego jako obcego osób dorosłych. Absolwent tej specjalności ma wiedzę dotyczącą literatury i kultury polskiej oraz strategii nauczania literatury i kultury w procesie glottodydaktycznym, a w ramach praktyk student doskonali zdobyte umiejętności podczas prowadzenia lektoratu. Praktyki nauczycielskie odbywają się w Centrum Kultury i Języka Polskiego dla Polaków z Zagranicy i Cudzoziemców „Polonus” i wynoszą zgodnie ze standardami kształcenia nauczycieli – 60 godzin.

Studenci, którzy wybrali specjalność edytorstwo, odbywają praktyki ciągłe w wydawnictwach po I roku (30 h). Specjalność ta ma na celu zapoznanie studentów ze specyfiką wszystkich etapów procesu wydawniczego z uwzględnieniem najnowszych technik publikacji; akcent położono na kształcenie w zakresie programów służących do składu tekstu oraz programów graficznych i ich zastosowania w firmach wydawniczych. Praktyki w ramach nowej specjalności *concierge* – reklama i *public relations*, odbywać się będą w administracji publicznej, różnego typu biurach lub instytucjach (30 godzin po roku I). Absolwenci studiów zyskają uprawnienia do pracy w mediach, instytucjach życia publicznego oraz różnego typu biurach, a także w agencjach reklamowych i PR oraz w urzędach i instytucjach zorientowanych na budowanie własnego wizerunku.

Podstawowym celem praktyk zarówno pedagogicznych, jak i zawodowych jest poznanie specyfiki pracy oraz wykształcenie umiejętności praktycznego zastosowania wiedzy teoretycznej zdobytej na studiach oraz nawiązanie kontaktów zawodowych (jak podkreślali opiekunowie praktyk, studenci często znajdują zatrudnienie w miejscach, w których odbywali praktyki). Do wszystkich praktyk przygotowane zostały sylabusy, określające specjalnościowe cele i efekty kształcenia, treści kształcenia oraz sposoby ich weryfikacji. Zarówno miejsca, jak i czas odbywania praktyk pozwalają osiągnąć założone dla nich cele i efekty kształcenia. Studenci sami znajdują instytucje, w których odbywać będą praktyki, ale otrzymują również na specjalnym spotkaniu (odprawie praktyk) informacje o instytucjach współpracujących z Instytutem; oprócz szkół należą do nich m.in. Radio Rzeszów, Telewizja Polska Oddział Terenowy w Rzeszowie, osiedlowe telewizje internetowe, lokalne tygodniki i wydawnictwa, np. „Korso”, „Sztafeta”, Bonus Liber - Wydawnictwo i Drukarnia Diecezji Rzeszowskiej, Radio VIA; Podkarpacki instytut Książki i Marketingu czy Urząd Miasta.

Warunkiem uzyskania zaliczenia praktyki pedagogicznej ciągłej jest przedłożenie nauczycielowi akademickiemu w terminie dwóch tygodni po zakończonej praktyce w szkole kompletu notatek hospitacyjnych, konspektów, dziennika praktyk oraz arkusza uwag i spostrzeżeń wypełnionego przez nauczyciela. W przypadku praktyk zawodowych (edytorsko-medialna i *concierge*– reklama i *public relations*) podstawę zaliczenia przedmiotu stanowi zaświadczenie o odbyciu praktyki studenckiej, opinia o przebiegu praktyki oraz dzienniczek

praktyk. Zajęcia prowadzone przez studenta mogą być hospitowane przez dyrektora danej instytucji oraz uczelnianego koordynatora lub opiekuna praktyk. Po zakończeniu praktyki opiekun przygotowuje opinię na temat predyspozycji studenta do pracy w danej instytucji. W prowadzonych przez studentów dzienniczkach praktyk odnotowywane są zajęcia, odbywane przez praktykantów wraz z odniesieniem do osiągniętych efektów kształcenia. Ponadto opiekunowie praktyk (z instytucji oraz Instytutu Filologii Polskiej) na poszczególnych specjalnościach przeprowadzają hospitacje praktykantów udokumentowane sprawozdaniem (pracownika UR) lub opinią z praktyki (pracownika instytucji).

Na spotkaniu ZO PKA ze studentami nie zgłoszono uwag dotyczących odbywania praktyk zawodowych. Opisany wyżej system weryfikacji praktyk funkcjonuje właściwie, warto też zaznaczyć, iż opiekunowie praktyk z ramienia uczelni w miarę możliwości dokonują weryfikacji przebiegu praktyk poprzez indywidualne kontakty telefoniczne z opiekunami praktyk zawodowych, zaś uzyskane informacje o studencie odnotowują w dokumentacji; również podczas hospitacji praktyk (specjalność nauczycielska) przeprowadzana jest rozmowa z nauczycielem dotycząca przebiegu praktyk studenta. Po zakończeniu praktyk ciągłych nauczycielskich, w Zakładzie Metodyki organizowane jest specjalne spotkanie poświęcone ich omówieniu.

Programy praktyk dla poszczególnych specjalności/ na kierunku *filologia polska* opracowywane są przez kierowników i opiekunów praktyk w porozumieniu z Dyrekcją IFP oraz komisją programową. Procedura przygotowania jest oparta na wnioskach i ustaleniach przyjętych na zebraniach z pracownikami Instytutu Filologii Polskiej, z koordynatorami i opiekunami praktyk, a także z interesariuszami zewnętrznymi, z którymi IFP ma podpisane porozumienia lub listy intencyjne o współpracy. Szczegółowe informacje na temat współpracy z pracodawcami, którzy zapewniają studentom również miejsca praktyk znajdują się w dokumencie *Sposób współdziałania z interesariuszami. Sposób uwzględniania wyników analizy zgodności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy dla kierunku filologia polska* (udostępnionym na stronie internetowej IFP). Władze Instytutu uwzględniają także uwagi i oczekiwania studentów dotyczące kształcenia specjalnościowego, w tym praktyk – w procedurze przygotowywania programów praktyk istotne są wnioski studentów przedstawiane na zebraniach Dyrekcji IFP z przedstawicielami Samorządu Studenckiego i reprezentantami wszystkich lat studiów. Dodatkowym źródłem modyfikowania programów są opinie wyrażane przez studentów podczas odpraw praktyk oraz uwagi wyrażone w ankietach. Konkluzje z tego rodzaju spotkań i wyniki ankiet podlegają dalszym dyskusjom na poziomie instytutowym oraz skutkują modyfikacjami w programach praktyk i wprowadzaniem nowych ich propozycji.

W ocenie studentów liczba praktyk jest odpowiednia i pozwala na nabycie niezbędnych umiejętności i kompetencji społecznych. Niejednokrotnie miejsca praktyk stają się dla studentów późniejszym miejscem zatrudnienia. Jak wskazali studenci, instytucje w których realizowane są ich praktyki zawodowe, są dostosowane do potrzeb realizacji takich praktyk. Studenci są zapoznawani z procedurą organizacji praktyk zawodowych na specjalnych spotkaniach. Procedura praktyk została także w sposób czytelny i przejrzysty zamieszczona na stronie internetowej Instytutu.

Organizacja procesu kształcenia nie budzi większych zastrzeżeń – rozkład zajęć i egzaminów jest właściwy, a zajęcia specjalnościowe i praktyki stanowią integralną część procesu kształcenia. Studenci mają możliwość wyboru specjalności podczas zorganizowanych w tym celu spotkań, na których zapoznawani są z ich programem i specyfiką. Specjalność zostaje utworzona, jeśli zgłosi się na nią 15 osób, ale jak zapewnia Dyrekcja IFP, jej uruchomienie jest też możliwe także przy 10-12 osobach (tak jest w przypadku nauczania języka polskiego jako obcego). Opisy specjalności znajdują się na stronie Instytutu, studenci informowani są o programach specjalności na specjalnym spotkaniu informacyjnym. Pierwsze deklaracje wyboru specjalności składają podczas rekrutacji na studia, ale ostateczną decyzję podejmują pod koniec I semestru.

Studenci na spotkaniu z ZO PKA zgłaszali jednak zastrzeżenia co do transparentności i przebiegu naboru na poszczególne specjalności. Podobne uwagi dotyczyły także zapisów na seminaria dyplomowe, o których nie zawsze według nich decydują przejrzyste kryteria (mimo iż w standardach dyplomowania znajduje się informacja, iż „Pierwszeństwo w wyborze promotora przysługuje studentowi z wyższą średnią ocen. Ostateczną decyzję o przyjęciu studenta/ki na seminarium podejmuje promotor”). Odmienne zdanie reprezentowały władze Instytutu, podkreślając, iż liczba ofert seminariów dostosowana jest do liczby studentów; również według nauczycieli akademickich przyjęte rozwiązania są właściwe, choć nie zawsze zgodne z indywidualnymi oczekiwaniami studentów. Wskazane byłoby zatem poddać analizie przyjęte w Instytucie procedury dotyczące naboru na specjalności i seminaria dyplomowe, by sprawdzić, czy funkcjonują one właściwie oraz zadbać o skuteczną politykę informacyjną w tym zakresie.

Proporcje między poszczególnymi blokami przedmiotów językoznawczych i literaturoznawczych zostały zachowane (z lekką przewagą zajęć historycznoliterackich nad teoretycznymi). Zajęcia dydaktyczne zostały rozłożone równomiernie w poszczególnych semestrach, a kolejność wprowadzanych treści kształcenia jest właściwa i logiczna, choć należy odnotować, iż studenci mieli wobec niej pewne zastrzeżenia.

Wśród form kształcenia na ocenianym kierunku pojawiają się wykłady, ćwiczenia (audytoryjne i warsztatowe), konwersatoria oraz seminaria. Proporcje między tymi formami są właściwe (dominują ćwiczenia aktywizujące studentów), jedynie w module przedmiotów literaturoznawczych na I stopniu zauważyć można zachwianie relacji między wykładami a ćwiczeniami – na 240 h ćwiczeń przypada tam aż 315 h wykładów. Wykłady korzystają z form podających, takich jak wykład, wykład z dyskusją, wykład z prezentacją multimedialną; w ramach ćwiczeń wykorzystuje się najczęściej analiza przykładów, analiza tekstów źródłowych połączona z rozwiązywaniem zadań, praca w grupach, dyskusja, analiza i interpretacja tekstów.

Charakterystyczne dla projektowanej przez sylabusy dydaktyki jest też częściowe zacieranie granicy między wykładem a ćwiczeniami. Często przedmiot, który przewidziany jest jako wykład, stosuje aktywizujące studentów metody charakterystyczne dla ćwiczeń, ale dzieje się też na odwrót, gdy mimo formy ćwiczeniowej wśród metod dydaktycznych pojawia się na pierwszym miejscu wykład. Studenci na zebraniu z ZO PKA przyznali, iż różnica między wykładem a ćwiczeniami jest dla nich mało wyraźna, czemu sprzyja zapewne także forma ćwiczeń audytoryjnych, które obejmują minimum 30 osób.

Studenci rzeszowskiej polonistyki mają możliwość indywidualizacji kształcenia zgodnie z *Regulaminem studiów* i *Uchwałami Rady Wydziału Filologicznego* w ramach: 1) indywidualnej organizacji studiów, która przysługuje m.in. osobom samodzielnie wychowującym dziecko, niepełnosprawnym oraz znajdującym się w szczególnej sytuacji osobistej oraz 2) indywidualnego planu studiów i programu nauczania, dostępnego dla studenta, który uzyskał w poprzednim roku akademickim średnią ocen z egzaminów i zaliczeń nie niższą niż 4,50. Aktualnie na filologii polskiej studiuje osoby jedynie z indywidualną organizacją studiów oraz osoby niepełnosprawne, których stopień niepełnosprawności nie wymaga indywidualizacji procesu kształcenia. Studenci ci uczestniczą zarówno w procesie dydaktycznym, jak i życiu naukowym oraz kulturalnym uczelni. Jak podkreślają autorzy Raportu samooceny, pracownicy IFP są w razie potrzeby przygotowani do prowadzenia zajęć zindywidualizowanych np. za pomocą komunikatorów internetowych (np. wideo-zajęcia).

Zdaniem studentów obecnych na spotkaniu z ZO PKA, realizowany na kierunku „filologia polska” program kształcenia pozwoli im na osiągnięcie każdego z zakładanych i realizowanych efektów kształcenia, a ukończone studia pozwolą na uzyskanie zatrudnienia – przede wszystkim w zawodach związanych z dziennikarstwem, w drugiej kolejności w zawodzie nauczyciela. Zespół oceniający przychylił się do tej opinii. Studenci zostali zaznajomieni przez Władze WF UR już na etapie rekrutacji z sylwetką absolwenta i podkreślają oni, że program kształcenia jest prawidłowo dopasowany do przedstawionej im sylwetki.

Podczas spotkania z ZO PKA studenci wskazali, że długość procesu kształcenia, tj. trzy lata studiów licencjackich oraz dwa lata studiów magisterskich, jest odpowiednia i pozwoli im na realizację zakładanych efektów kształcenia. Pozytywnie odnieśli się oni także do doboru treści kształcenia. Studenci szczególnie pozytywnie odnieśli się do zajęć o charakterze ćwiczeniowo-warsztatowym, gdzie stosowana jest metoda dyskusji problemowych.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA zgłosili uwagi co do sekwencyjności poszczególnych przedmiotów. Jako przykład przedmiotów, które pojawiają się w programie zbyt późno wskazali na: Wstęp do językoznawstwa (I stopień), a także na Metodologię badań literackich i językowych (II stopień). W ocenie studentów, przedmioty te powinny być realizowane już na pierwszym roku studiów I stopnia. Obecnie są one realizowane na ostatnim roku danego poziomu kształcenia, kiedy studenci piszą już prace dyplomowe, do przygotowania których potrzebne są treści kształcenia z powyższych przedmiotów. O ile jednak Wstęp do językoznawstwa uznać można za przedmiot propedeutyczny, który powinien pojawić się na początku cyklu kształcenia, o tyle stopień trudności przedmiotów metodologicznych jest znacznie większy, dlatego ich umieszczenie w planie zajęć należy uznać za właściwe.

Proces kształcenia w ramach wizytowanego kierunku jest indywidualizowany na kilka sposobów. Studenci mogą skorzystać z regulaminowych instytucji Indywidualnego Planu Studiów i Programu Nauczania oraz z Indywidualnej Organizacji Zajęć. Poprzez te instytucje studenci niepełnosprawni, wybitnie uzdolnieni, bądź znajdujący się w trudnej sytuacji życiowej, mogą na podstawie autonomicznej decyzji zdecydować o dostosowaniu programu studiów do swoich potrzeb – z uwzględnieniem realizacji założonych efektów kształcenia. Programy te mogą polegać na poszerzeniu zakresu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych w ramach studiowanego kierunku lub specjalności, bądź łączeniu dwóch lub więcej specjalności

w obrębie jednego kierunku. Studenci mogą także skorzystać z Indywidualnej Organizacji Studiów, tj. realizacji zajęć według obowiązującego programu kształcenia, ale przy częściowym lub całkowitym zwolnieniu z obowiązku uczestniczenia w zajęciach dydaktycznych.

Oprócz rozwiązań regulaminowych nauczyciele akademicy w czasie zajęć, a także w ramach kół naukowych starają się dostarczać studentom chętnym i wybitnie uzdolnionym szerszy zakres literatury, a także zachęcają ich do uczestnictwa w konferencjach naukowych – zarówno krajowych, jak i międzynarodowych. Jako pozytywny aspekt należy ocenić działania Władz Wydziału w zakresie finansowania publikacji prac studentów Instytutu Filologii Polskiej. Studenci wskazali także na motywujące podejście nauczycieli akademickich podczas zajęć dydaktycznych, którzy zachęcają do tego by włączać się w działalność kół naukowych i pogłębiać swoje zainteresowania.

W momencie wizytacji jednostki przez ZO PKA na kierunku studiowały osoby z niepełnosprawnościami. Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych zapewnia studentom transport do budynku Uczelni, a także pomoc asystentów osobistych. Prowadzone są także konsultacje psychologiczne i logopedyczne. Na Wydziale Filologicznym funkcjonuje konsultant ds. osób niepełnosprawnych.

- 2) Zakładane efekty kształcenia, treści programowe, formy zajęć oraz stosowane metody dydaktyczne tworzą spójną całość.

Założone dla ocenianego kierunku efekty kształcenia i treści programowe określone w sylabusach są zasadniczo spójne. Osiąganiu efektów kształcenia sprzyjają wskazane w sylabusach metody dydaktyczne, sposoby weryfikacji efektów kształcenia, dobór form zajęć (ćwiczenia, konwersatoria, seminaria i wykłady) oraz treści programowe. Uwagę zwracają zwłaszcza „treści merytoryczne przedmiotu”, precyzyjnie określające tematy poszczególnych zajęć, dzięki czemu student może w pełni zapoznać się z planowanym ich przebiegiem; umożliwiają one także wybór między wariantami danego przedmiotu w ramach tzw. przedmiotów ograniczonego wyboru. Z treściami kształcenia skorelowany jest także dobór bibliografii, obejmującej listę podstawową, z której student wybiera są pozycje według reguł ustalonych przez prowadzącego przedmiot, oraz listę literatury uzupełniającej – kierowaną do osób szczególnie zainteresowanych problematyką zajęć.

Podstawowe zastrzeżenie wynikające z analizy sylabusów dotyczy natomiast nieuwzględniania w nich informacji o powiązaniach efektów przedmiotowych z kierunkowymi, która umożliwiłaby potwierdzenie korelacji między macierzą i sylabusami. Odniesienie do efektów kierunkowych pojawia się tylko w nielicznych kartach przedmiotu. Warto w tym miejscu zauważyć, że na spotkaniu z zespołem oceniającym zdania pracowników na temat funkcjonalności sylabusu były podzielone, niektórzy z nich uznali sylabus za pomocny w procesie dydaktycznym i koordynowaniu zajęć, inni zaś traktują go jako biurokratyczny balast.

Z analizy sylabusów wynika także niepokojąca tendencja do wystawiania zaliczenia z wykładów jedynie na podstawie frekwencji czy „wysłuchania wykładu” (taka formuła powtarza się wielokrotnie). Warunkiem zaliczenia Gramatyki historycznej języka polskiego

z elementami historii języka jest jedynie „oświadczenie studenta o udziale w wykładach i przyswojeniu wiadomości przekazywanych podczas wykładów”. Niespójność między efektami kształcenia oraz kryteriami ich oceniania pojawia się też w sylabusie Teorii kultury na II stopniu – jest to wykład kończący się zaliczeniem z oceną, którego podstawą jest obecność na wykładach oraz udział w dyskusji, przy czym obowiązują kryteria: „1 nieobecność dozwolona (bez usprawiedliwienia) jedna absencja – ocena bardzo dobra, dwie – dobra, trzy-dostateczna”. Jednocześnie pojawia się w sylabusie informacja, iż student powinien np. na ocenę dobrą „w stopniu dobrym scharakteryzować wybrane teorie kultury i ich przedstawicieli”. W tabeli nakładu pracy mowa jest z kolei o referacie, który nie pojawił się wcześniej jako metoda ewaluacji.

Uzupełnienia i ujednoczenia pod względem wymagań dotyczących oceniania wymagają także sylabusy modułu przedmiotów do wyboru. I tak wykład do seminarium magisterskiego z romantyzmu przewiduje zaliczenie na podstawie przygotowania planu pracy magisterskiej oraz napisania jednego rozdziału, gdy inne wykłady tego typu zakładają zaliczenie bez wskazania oceny. Wątpliwości budzą również sylabusy przedmiotów fakultatywnych zakładających tzw. samokształcenie: przedmioty te przewidują według planu studiów 20 h kontaktowych, ale treści kształcenia zostały rozpisane na 30 h. Niejasne pozostaje, na czym polegać ma 10 h samokształcenia i czym różni się od nakładu pracy studenta poświęconego na przygotowaniu się do zajęć poza godzinami kontaktowymi. Uporządkowania wymagają także sylabusy do seminariów magisterskich. W zależności od Zakładu, którego pracownik prowadzi dane seminarium, pojawiają się różnice dotyczące liczby godzin seminarium, kryteriów zaliczenia oraz liczby godzin przyporządkowanych pisaniu pracy dyplomowej. I tak czas przeznaczony na pisanie pracy wynosi – w zależności od sylabusu – 50, 100, 300 lub 380 h. Tabele nakładu pracy podają różne sumy punktów za seminarium, najczęściej nie uwzględniając nakładu pracy potrzebnego na przygotowanie do egzaminu dyplomowego oraz punktacji za sam egzamin. Jedynie w sylabusie sporządzonym przez Zakład Języka Polskiego dane w tabeli pokrywają się z punktacją założoną w programie studiów i planie zajęć: całkowita liczba godzin kontaktowych wynosi tu 105, a liczba ECTS 19, przy uwzględnieniu czasu na napisanie pracy i przygotowanie do obrony pracy magisterskiej. Brakuje sylabusów seminarium dla I roku Zakładu Literatury Staropolskiej i Polskiego Oświecenia oraz dla roku II – Zakładu Literatury Romantyzmu i Pozytywizmu.

Ocena końcowa 3 kryterium ogólnego⁴ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Program studiów na ocenianym kierunku pozwala na zrealizowanie założonych celów i efektów kształcenia oraz uzyskanie zakładanej struktury kwalifikacji absolwenta. Również czas i miejsca odbywania praktyk umożliwiają osiągnięcie specjalnościowych celów i efektów, a kształcenie nauczycieli odbywa się zgodnie ze ministerialnymi standardami. System ECTS działa w sposób prawidłowy z zastrzeżeniem dotyczącym przypisania punktów w przypadku niektórych przedmiotów oraz korekt w szacowaniu nakładu pracy w sylabusach. Pewne trudności dotyczą organizacji naboru na seminaria i specjalności. Program studiów zapewnia indywidualizację kształcenia.

2) Zakładane efekty kształcenia zasadniczo są spójne z formą prowadzenia zajęć i stosowanymi metodami dydaktycznymi z zastrzeżeniem dotyczącym wystawiania zaliczenia z wykładów jedynie na podstawie obecności.

4. Liczba i jakość kadry dydaktycznej a możliwość zagwarantowania realizacji celów edukacyjnych programu studiów

- 1) Liczba pracowników naukowo-dydaktycznych i struktura ich kwalifikacji umożliwiają osiągnięcie założonych celów kształcenia i efektów realizacji danego programu,

W Instytucie Filologii Polskiej UR obecnie prowadzi zajęcia 45 pracowników naukowo-dydaktycznych (w tym 42 zatrudnionych na pełnym etacie): 3 profesorów tytularnych (w tym 1 w niepełnym wymiarze czasu pracy), 14 doktorów habilitowanych (w tym 1 w niepełnym wymiarze czasu pracy), 27 doktorów (w tym 1 w niepełnym wymiarze czasu pracy) i 1 pracownik ze stopniem magistra. W latach 2010-2015 dokonała się w Instytucie zmiana pokoleniowa – aż pięciu profesorów tytularnych odeszło na emeryturę. Żaden z zatrudnionych na kierunku nauczycieli akademickich nie otrzymał w tym czasie tytułu profesora, siedmiu pracowników jednak uzyskało stopień doktora habilitowanego (wszczęte są trzy kolejne przewody habilitacyjne), liczba samodzielnych pracowników naukowych nieznacznie zatem wzrosła. Dwóch członków kadry uzyskało w tym samym okresie stopień doktora. Do minimum kadrowego zakwalifikowano 25 osób. W sytuacji, gdy maleje liczba studentów rzeszowskiej polonistyki (choć w ostatnim roku akademickim ta tendencja spadkowa została zahamowana), liczba i kwalifikacje pracowników naukowo-dydaktycznych prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku umożliwiają osiągnięcie większości założonych celów i efektów kształcenia; nie wszystkich jednak ze względu na brak w kadrze IFP wystarczającej liczby osób o kompetencjach i kwalifikacjach umożliwiających studentom wybierającym niektóre specjalności osiągnięcie wszelkich założonych dla nich efektów kształcenia.

Kadra polonistyczna składa się z uczonych o dużym i uznanym dorobku w dziedzinie literaturoznawstwa i językoznawstwa, dorobek ów i dydaktyczne doświadczenie tej kadry są adekwatne do realizowanego programu, merytoryczne kompetencje nauczycieli akademickich zatrudnionych na ocenianym kierunku obejmują każdy obszar wiedzy i umiejętności z zakresu obu dziedzin filologicznych. Mimo pewnej przewagi literaturoznawców nad językoznawcami (w minimum kadrowym stosunek ten wynosi 16:9) potwierdzone dyplomami i dorobkiem naukowym, kwalifikacje rzeszowskiej kadry polonistycznej z pewnością pozwalają na osiągnięcie założonych efektów kształcenia z dziedzin filologicznych. Wątpliwości rodzi natomiast możliwość osiągnięcia efektów kształcenia założonych **dla niektórych specjalności (dziennikarskiej i edytorsko-medialnej)**, na liście pracowników zatrudnionych na ocenianym kierunku, prowadzących zajęcia w ramach umowy o pracę lub umowy o dzieło, jest niewielu teoretyków i praktyków związanych – dorobkiem i doświadczeniem zdobytym poza uczelnią - z dziennikarstwem, nauką o mediach i edytorstwem.

- 2) dorobek naukowy i kwalifikacje dydaktyczne kadry, zwłaszcza tworzącej minimum kadrowe, są adekwatne do realizowanego programu i zakładanych efektów kształcenia; na kierunkach o profilu praktycznym w procesie kształcenia uczestniczą nauczyciele z doświadczeniem praktycznym, związanym z danym kierunkiem studiów,

W trakcie wizytacji Uczelnia przedstawiła do minimum kadrowego kierunku „filologia polska” 23 akademickich, w tym 13 w grupie samodzielnych nauczycieli akademickich oraz 10 w grupie nauczycieli ze stopniem naukowym doktora. W raporcie samooceny Uczelnia wykazała dodatkowo dwóch nauczycieli akademickich, jednakże w trakcie wizytacji poinformowano, iż w bieżącym roku akademickim przebywają na urlopie naukowym i nie realizują zajęć. ZO PKA przeprowadził ocenę spełnienia wymagań dotyczących minimum kadrowego na podstawie przesłanej dokumentacji, dokumentów przedstawionych podczas wizytacji i rozmów przeprowadzonych z władzami Wydziału. W ocenie uwzględniono w szczególności posiadane stopnie naukowe i specjalizację naukową oraz dorobek nauczycieli akademickich. Sprawdzone również obciążenia dydaktyczne w bieżącym roku akademickim oraz złożone oświadczenia o wliczeniu do minimum kadrowego.

Minimum kadrowe dla studiów drugiego stopnia na kierunku „filologia polska” spełnia wymagania określone w § 15 ust. 1 rozporządzenia z dnia 3 października 2014 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370), zgodnie z którym minimum kadrowe dla studiów drugiego stopnia powinno stanowić co najmniej sześciu samodzielnych nauczycieli akademickich oraz co najmniej sześciu nauczycieli akademickich posiadających stopień naukowy doktora.

Spełnione są warunki określone w § 8 ust. 1 pkt 2 d rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2014 r. (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370), tj. do minimum kadrowego dla studiów drugiego stopnia zalicza się nauczycieli akademickich, dla których uczelnia, w skład której wchodzi ta jednostka, jest podstawowym miejscem pracy.

Kopie dyplomów znajdujące się w teczkach zostały poświadczane za zgodność z oryginałem. Akty mianowania oraz umowy o pracę zawierają wymagane prawem elementy.

Wszystkie osoby zaliczone do minimum kadrowego spełniają warunki określone w art. 112a ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2012 r. poz. 572, z późn. zm.). Stwierdzono także, że wszystkie osoby zgłoszone do minimum kadrowego spełniają warunki § 13 ust. 1 ww. rozporządzenia, zgodnie z którym nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli został zatrudniony w Uczelni nie krócej niż od początku semestru studiów. Wszystkie te osoby są zaliczone do minimum kadrowego obu stopni kształcenia.

Analiza obciążenia nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe pozwala na stwierdzenie, iż wszyscy nauczyciele akademicy spełniają warunek określony w § 13 ust. 2 powyższego rozporządzenia, zgodnie z którym nauczyciel akademicki może być zaliczony do minimum kadrowego, jeżeli w danym roku akademickim prowadzi na danym kierunku studiów zajęcia dydaktyczne w wymiarze co najmniej 30 godzin zajęć dydaktycznych – w przypadku samodzielnego nauczyciela akademickiego lub 60 godzin zajęć

dydaktycznych – w przypadku nauczyciela akademickiego posiadającego stopień naukowy doktora lub kwalifikacje drugiego stopnia.

Na podstawie analizy aktów mianowania oraz umów o pracę oraz informacji uzyskanych w czasie wizytacji można stwierdzić, iż nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe są zatrudnieni w Uczelni od kilku/kilkunastu lat. Dla wszystkich nauczycieli akademickich zaliczanych do minimum kadrowego Uczelnia stanowi podstawowe miejsce pracy. Z analizy danych dotyczących składu minimum kadrowego na wizytowanym kierunku z okresu ostatnich 4 lat, tj. 2011/2012-2014/2015 wynika, że minimum kadrowe nie było zmieniane. Na podstawie powyższych informacji można przyjąć, że minimum kadrowe jest stabilne.

Zostały też spełnione wymagania § 17 ust. 1 pkt. 3 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 5 października 2011 r. w sprawie warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku i poziomie kształcenia (Dz. U. z 2014 r. poz. 1370) dotyczące relacji między liczbą nauczycieli akademickich stanowiących minimum kadrowe a liczbą studentów ocenianego kierunku studiów, na rzeszowskiej polonistyce wynoszą one bowiem 1: 18 przy obowiązującym na wizytowanym kierunku nie mniejszym niż 1 : 160.

Niewielka liczba w kadrze rzeszowskiej polonistyki osób o dorobku związanym z prowadzonymi specjalnościami, zwłaszcza zaś praktyków o doświadczeniu zdobytym poza uczelnią, jest powodem pewnych nieprawidłowości w obsadzie niektórych przedmiotów z zakresu specjalności dziennikarskiej i edytorsko-medialnej. Na przykład nauczyciel historii w stopniu doktora, zatrudniony w ramach umowy o dzieło, prowadzi wykład „Media w UE”; „Podstawy warsztatu dziennikarskiego – dziennikarstwo radiowe, ćwiczenia warsztatowe” przydzielono doktorowi o specjalności „językoznawstwo stosowane” i dorobku z tego zakresu; literaturoznawcy o stricte literaturoznawczym dorobku prowadzą zajęcia z takich przedmiotów, jak: „Współczesne media w Polsce z lektorem prasy krajowej”; „Podstawy edytorstwa”, „Gatunki dziennikarskie”, „Edytorskie redagowanie tekstu”. Pracownikowi w stopniu doktora o wyłącznie językoznawczym dorobku przydzielono natomiast takie przedmioty, jak: „Język reklamy”, „Etykieta biznesu (savoir vivre)”, „Język promocji i reklamy”, „Krytyczna analiza tekstu w praktyce redakcyjnej”. Wśród osób prowadzących zajęcia na edytorstwie jest tylko jeden praktyk o udokumentowanym doświadczeniu zdobytym poza uczelnią - prowadzi ćwiczenia *Podstawy poligrafii współczesnej*. W sytuacji, w której zajęcia specjalnościowe prowadzą osoby o niedostatecznych kwalifikacjach formalnych i merytorycznych (brak kompetencji potwierdzonych przez specjalność naukową, dorobek lub praktyczne doświadczenie), można poddać w wątpliwość możliwość osiągnięcia wszystkich założonych dla tych przedmiotów efektów kształcenia.

W wypadku pozostałych przedmiotów objętych programem ocenianego kierunku obsada zajęć jest właściwa, widoczna jest zgodność obszarów wiedzy, dziedzin nauki i dyscyplin naukowych reprezentowanych przez prowadzących zajęcia nauczycieli akademickich ze szczegółowymi efektami kształcenia określonymi dla tych przedmiotów.

Hospitowane zajęcia stały na ogół na wysokim poziomie merytorycznym i dydaktycznym, były prowadzone z użyciem nowoczesnych metod i pomocy dydaktycznych, aktywność studentów oraz relacje między wykładowcą a studentami były wysoce satysfakcjonujące, choć zdarzyły się także zajęcia zasługujące na gorszą ocenę.

- 3) jednostka prowadzi politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewnia pracownikom warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego, w tym także przez wymianę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi w kraju i za granicą.

Polityka kadrowa prowadzona przez władze Wydziału Filologicznego i Instytutu Filologii Polskiej pod wieloma względami zasługuje na wysoką ocenę. Nauczyciele akademicki są zatrudniani na podstawie konkursu, od kilku lat jednak takich zatrudnień nie było, mimo iż kilku pracowników odeszło na emeryturę. Weryfikacja kadry odbywa się regularnie i zgodnie z jasnymi procedurami i kryteriami. Co dwa lata dokonywana jest ustawowa ocena aktywności naukowo-dydaktycznej nauczycieli akademickich, co roku składają oni sprawozdanie z rocznej takiej działalności i w tym sprawozdaniu uwzględniają także wyniki studenckiej ankiety ewaluacyjnej. W rocznym sprawozdaniu poszczególne osiągnięcia naukowo-dydaktyczne są punktowane; zebrana przez nauczyciela akademickiego liczba punktów decyduje o jego miejscu w rankingu pracowników IFP i wysokości tzw. dodatku pro jakościowego do pensji wypłacanego w następnym roku (Uchwała nr 72 /01/2013 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z 31 stycznia 2013 r. w sprawie polityki pro jakościowej w działalności naukowej i artystycznej). Narzędziem weryfikacji są także co semestralne studenckie ankiety ewaluacyjne oraz hospitacje niesamodzielnych pracowników naukowo-dydaktycznych (ZO PKA oglądał wypełnione arkusze hospitacyjne zawierające omówienie metodycznego i merytorycznego poziomu zajęć).

Władze Wydziału Filologicznego i Instytutu Filologii Polskiej w pełni doceniają znaczenie rozwoju naukowo-dydaktycznego kadry ocenianego kierunku dla nadania rzeszowskiej polonistyce odpowiedniej rangi i zapewnienie mu bezpiecznej przyszłości. Rozwój kadry wspierany jest poprzez liczne działania motywacyjne najczęściej o finansowym charakterze, takie jak ponoszenie przez Wydział kosztów doktoratów i przewodów habilitacyjnych, finansowanie nie tylko publikacji „na stopień”, ale i wszystkich innych książek publikowanych w uczelnianym wydawnictwie oraz wszystkich trzech czasopism instytutowych, umożliwianie pracownikom bezpłatnego udziału w szkoleniach dydaktycznych z funduszu Kapitał Ludzki - szkoleń takich było w ostatnich latach kilka (z zakresu umiejętności interpersonalnych, emisji głosu, wykorzystania tablic interaktywnych, redagowania czasopism internetowych, pisanie wniosków o granty), finansowanie lub współfinansowanie zagranicznych wyjazdów naukowych pracowników oraz ich udziału w ogólnopolskich konferencjach, wskazywanie wyróżniających się nauczycieli akademickich do nagrody rektora za osiągnięcia naukowe.

Władze IFP umożliwiają pracownikom przygotowującym rozprawy habilitacyjne i wnioski o tytuł naukowy wyjazd na staże naukowe do innych uczelni krajowych lub zagranicznych (Ukraina, Słowacja, Niemcy, Włochy, Portugalia, Brazylia) w ramach programów Erasmus („Budowa potencjału dydaktycznego Uniwersytetu Rzeszowskiego na poziomie europejskim”, „UR – nowoczesność i przyszłość regionu”) oraz umów o współpracy naukowo-dydaktycznej z zagranicznymi uczelniami. W ostatnich pięciu latach staże na innych uczelniach krajowych odbywało 8 pracowników IFP, na uczelniach zagranicznych - 9.

Pracownicy polonistyki mogą na specjalnym, zamieszczonym w Internecie formularzu wnioskować do kierownictwa Biblioteki Uniwersyteckiej o zakup niezbędnych do ich pracy badawczej książek i ich sugestie są uwzględniane.

Pracownicy ocenianego kierunku na spotkaniu z ZO PKA wysoko ocenili system wspierania ich rozwoju naukowo-dydaktycznego i jego efektywność mierzoną liczbą wszczętych na kierunku w ostatnich pięciu latach awansów naukowych, publikacji rzeszowskich polonistów oraz zorganizowanych przez nich konferencji naukowych. Z dużym zaangażowaniem emocjonalnym krytykowali natomiast biurokratyzację życia uniwersyteckiego i jej wpływ na postawy studentów, od pewnego czasu traktujących proces kształcenia jako wymianę handlowych, praktycznych usług między usługodawcami, czyli nauczycielami akademickimi, a klientami, czyli studentami właśnie.

Słabością polityki kadrowej władz IFP jest jednak dopuszczanie do sytuacji, w której brak w zespole polonistycznym osób o merytorycznych kompetencjach do prowadzenia zajęć specjalnościowych prowadzi do niewłaściwej obsady tych zajęć.

(Załącznik nr 5- Nauczyciele akademicy realizujący zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku studiów, w tym stanowiący minimum kadrowe. Cz. I. Nauczyciele akademicy stanowiący minimum kadrowe. Cz. II. Pozostali nauczyciele akademicy);

Ocena końcowa 4 kryterium ogólnego³ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Liczba i kwalifikacje pracowników naukowo-dydaktycznych prowadzących zajęcia na ocenianym kierunku umożliwiają osiągnięcie większości założonych celów i efektów kształcenia.

2) Kadra polonistyczna, w tym zaliczona do minimum kadrowego składa się z uczonych o dużym i uznanym dorobku w dziedzinie literaturoznawstwa i językoznawstwa. Dorobek ów i dydaktyczne doświadczenie tej kadry są adekwatne do realizowanego programu, merytoryczne kompetencje nauczycieli akademickich zatrudnionych na ocenianym kierunku obejmują każdy obszar wiedzy i umiejętności z zakresu obu dziedzin filologicznych. Brak w kadrze nauczycieli z doświadczeniem praktycznym zdobytym poza uczelnią powoduje niewłaściwą w kilku wypadkach obsadę zajęć na specjalności dziennikarskiej i edytorsko-medialnej.

3) Władze Wydziału i wizytowanego kierunku prowadzą politykę kadrową sprzyjającą podnoszeniu kwalifikacji i zapewniają pracownikom bardzo dobre warunki rozwoju naukowego i dydaktycznego, co zostało potwierdzone przez samych pracowników Instytutu Filologii Polskiej podczas spotkania z ZO PKA. Władze kierunku powinny jednak zadbać o zatrudnienie większej liczby praktyków do prowadzenia zajęć na specjalnościach.

5. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, którą dysponuje jednostka a możliwość realizacji zakładanych efektów kształcenia oraz prowadzonych badań naukowych

Uczelnia zapewnia bazę materialną, niezbędną do osiągnięcia końcowych efektów kształcenia na ocenianym kierunku studiów, a także uwzględniająca potrzeby osób niepełnosprawnych.

Bazę dydaktyczną ocenianego kierunku należy ocenić wysoko. Siedziba polonistów mieści się na terenie kampusu uniwersyteckiego w budynku przy ulicy Rejtana 16C. Instytut Filologii Polskiej dysponuje kilkunastoma salami dydaktycznymi, w tym dużymi salami audytoryjnymi. Sale są przestronne, jasne, wyposażone w sprzęt audiowizualny i ekrany umożliwiające korzystanie z rzutników multimedialnych. Poloniści mają do dyspozycji pracownię komputerową na 20 stanowisk z dostępem do Internetu oraz pracownię logopedyczną ze specjalistycznym sprzętem umożliwiającym prowadzenie zajęć praktycznych na specjalności logopedycznej. Instytut nie ma swojej biblioteki, ale w sąsiednim budynku mieści się Biblioteka Uniwersytecka oddana do użytku w 2004 r., bardzo nowoczesna, w pełni skomputeryzowana. Jej księgozbiór liczy niemal 100 tysięcy woluminów, a połowę pierwszego piętra zajmuje Czytelnia Humanistyczna – znaczną część jej księgozbioru stanowią lektury i opracowania polonistyczne. W czytelni czasopism studenci mają dostęp do 80 tytułów z zakresu humanistyki. W Bibliotece działa Centrum Informacji Naukowej wspomagające studentów zwłaszcza w pisaniu prac dyplomowych, a także wypożyczalnia międzybiblioteczna i – od roku - wypożyczalnia cyfrowa umożliwiająca studentom dostęp drogą elektroniczną do 65 tysięcy książek. Studenci na spotkaniach samorządu ustalają listę książek, których zakup uznają za niezbędny, a dyrekcja Instytutu składa stosowne zamówienie do dyrekcji biblioteki. Podobną możliwość zamawiania (na formularzach zamieszczonych na stronie internetowej Wydziału) książek do własnej pracy naukowej mają pracownicy IFP. Biblioteka Uniwersytecka oferuje studentom i pracownikom UR dostęp do licznych elektronicznych baz danych, m.in. dzięki możliwości korzystania z Wirtualnej Biblioteki Nauki oraz z platform EBSCO, ibuk.pl oraz nasbi.pl.

Zarówno w siedzibie IFP, jak w budynku Biblioteki są ułatwienia dla niepełnosprawnych: windy, podjazdy, toalety. W Bibliotece jest też specjalistyczny sprzęt umożliwiający korzystanie ze zbiorów osobom niedowidzącym.

Baza dydaktyczna generalnie umożliwia osiągnięcie założonych dla ocenianego kierunku efektów kształcenia, wątpliwości budzą się jedynie w odniesieniu do specjalności dziennikarskiej i edytorsko-medialnej. W siedzibie Instytutu nie ma sprzętu umożliwiającego zdobywanie specyficznych dla takich specjalności umiejętności – dotąd umiejętności takie nabywali studenci na zajęciach oraz praktykach prowadzonych w instytucjach związanych z lokalnymi mediami (Radio Rzeszów, Telewizja Polska Oddział Rzeszów, redakcje lokalnych czasopism). Baza tych instytucji jest, oczywiście, dostosowana do potrzeb profesjonalistów i w pełni zaspokaja potrzeby studentów, miejsca, w których odbywają praktyki studenci specjalności dziennikarskiej i medialnej są dobrane w sposób właściwy. W tej chwili trwają prace nad urządzeniem w siedzibie IFP dobrze wyposażonej pracowni dziennikarskiej w związku z planowanym na rok akademicki 2015/2016 otwarciem nowego kierunku „dziennikarstwo i komunikacja społeczna” - Instytut pozyskał na to fundusze od Urzędu Marszałkowskiego.

Należy podkreślić także wysoce pozytywną ocenę infrastruktury dydaktycznej i naukowej WF UR wyrażoną przez studentów na spotkaniu z ZO PKA. Zwrócili oni uwagę, że mogą korzystać

z sal dydaktycznych także na potrzeby działalności kół naukowych. Studenci pozytywnie odnieśli się do stanu i przygotowania sal, w których odbywają się zajęcia. Odnośnie pracy Biblioteki Głównej UR studenci wskazali, że niezbędna dla nich literatura jest łatwo dostępna w bibliotece, która zapewnia także szeroki dostęp do Internetu oraz wewnętrznych baz danych. Studenci wskazali na dogodne godziny otwarcia biblioteki i czytelnicy.

Studenci kierunku „filologia polska” odbywają praktyki przede wszystkim w placówkach oświatowych (szkoły podstawowe) oraz instytucjach sektora medialnego. W ocenie studentów miejsca te są dostosowane do potrzeb realizacji praktyk i pozwalają na nabycie niezbędnych umiejętności i kompetencji społecznych. Praktyki niepedagogiczne są realizowane w jednostkach sektora prywatnego związanych z mediami i dziennikarstwem. W ocenie studentów również te jednostki (np. redakcje gazet), pozwalają na praktyczne wykorzystanie i rozwój nabywanej wiedzy.

Na kierunku „filologia polska” w dniu wizytacji PKA studiowały osoby z niepełnosprawnościami. Należy jednak stwierdzić, że budynek w którym odbywają się zajęcia dydaktyczne nie jest w pełni dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Brakuje w nim wind, podjazdów, oznaczeń dla osób niedowidzących, nie zostały także dostosowane toalety. Przedstawiciele Biura ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Rzeszowskiego deklarują, iż osoby z niepełnosprawnościami korzystają z pomocy asystentów na terenie budynku Uczelni, a w miarę możliwości zajęcia dydaktyczne odbywają się na parterze budynku.

Ocena końcowa 5 kryterium ogólnego⁴ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego

Bazę dydaktyczną ocenianego kierunku należy ocenić wysoko. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa pozwala studentom wizytowanego kierunku na realizację założonych efektów kształcenia, co podkreślają także sami studenci. Jednakże budynek, w którym odbywają się zajęcia dydaktyczne kierunku, nie został przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych.

6. Badania naukowe prowadzone przez jednostkę w zakresie obszaru/obszarów kształcenia, do którego został przyporządkowany oceniany kierunek studiów

Rezultaty prowadzonych badań naukowych są wykorzystywane w procesie kształcenia; na kierunkach o profilu ogólnoakademickim jednostka stwarza studentom możliwość uczestnictwa w badaniach naukowych oraz zdobycia wiedzy i umiejętności przydatnych w pracy naukowo-badawczej.

Badania naukowe prowadzone w Instytucie Filologii Polskiej mieszczą się, stosownie do prowadzonego kierunku studiów, w obszarze literaturoznawstwa i językoznawstwa oraz metodyki nauczania literatury i języka polskiego. W siedmiu zakładach Instytutu jest obecnie realizowanych 17 dużych tematów badawczych, na finansowanie których przeznaczają się co

roku trzecią część funduszy Instytutu na badania statutowe (zwrot kosztów podróży, wpisowe na konferencje, druk publikacji). Główne tematy badań prowadzonych przez rzeszowską kadrę polonistyczną to: literatura i świadomość estetycznoliteracka polskiego oświecenia; mity i legendy narodowe w literaturze XIX i XX; literatura Drugiej Emigracji niepodległościowej oraz tradycje romantyczne w literaturze polskiej XX i XXI wieku; problematyka pogranicza kulturowego w literaturze i kulturze polskiej XIX, XX i XXI wieku; literatura w perspektywie antropologii: komunikacja językowa w aspekcie kulturowym i socjologicznym; język mediów i reklamy; lingwistyka tekstu literackiego, użytkowego i publicystycznego; przemiany współczesnej polszczyzny na tle przemian kulturowych; współczesny język polski w aspekcie semantyczno-pragmatycznym; retoryczność tekstów literackich, publicystycznych i użytkowych; badania historyczne języka polskiego, badania dialektologiczne i onomastyczne w Polsce południowo-wschodniej w aspekcie historycznym badania historyczne języka polskiego; zagadnienia integracji treści kształcenia polonistycznego. Szczególnie miejsca w polskiej humanistyce mają dwa naukowe projekty IFP: Pracownia Badań i Dokumentacji Kultury Literackiej wydaje serię wydawniczą „Z archiwum pisarza”, w której publikowane są materiały archiwalne z własnych zbiorów; Pracownia Literatury Polskiej poza Krajem wraz z kwartalnikiem literackim „Fraza” opracowuje edytorsko i wydaje spuściznę literacką pisarzy emigracyjnych (m.in. Jana Darowskiego, Wacława Iwaniuka, Janusza A. Ihnatowicza, Bogdana Czaykowskiego, Andrzeja Buszy, Adama Czerniawskiego).

Efektom prowadzonych w IFP badań są monografie, rozprawy i artykuły naukowe publikowane w Uczelnianym wydawnictwie i Instytutowych czasopismach (dwa z nich są punktowane – lista B, 3 i 4 punkty), ale także w liczących się ogólnopolskich wydawnictwach i seriach wydawniczych. Wyniki badań kadry polonistycznej w ramach poszczególnych projektów są prezentowane także na konferencjach organizowanych w Rzeszowie (w latach 20-10-2014 były to 32 konferencje) oraz w kraju i za granicą. W ostatnich pięciu latach pracownicy szczecińskiej polonistyki wygłosili 275 referatów na konferencjach krajowych i 37 na konferencjach zagranicznych. Przedstawiciele kadry polonistycznej są członkami rad naukowych i redakcyjnych czasopism wydawanych w kraju i za granicą oraz członkami kilku zespołów PAN.

Osiągnięcia naukowe kadry polonistycznej mierzone liczbą publikacji są poważne. W latach 2010-2014 pracownicy ocenianego kierunku opublikowali 33 monografie naukowe i 288 rozdziałów w monografiach, 110 artykułów naukowych (12 w czasopismach z listy ERIH, 108 w czasopismach z listy B wykazu MNiSW), zredagowali 53 monografie zbiorowe i 12 numerów czasopism naukowych.

W Instytucie Filologii Polskiej nie jest w tej chwili realizowany żaden grant, mimo iż pracownicy regularnie o granty aplikują. Rzeszowscy poloniści są jednak członkami pięciu ogólnopolskich zespołów grantowych i jednego zagranicznego.

Prowadzone w jednostce badania naukowe oraz indywidualne zainteresowania pracowników mają widoczny i bezpośredni wpływ na program i indywidualizację kształcenia na ocenianym kierunku. Przejawia się on w tematach prac licencjackich i magisterskich, tematach wykładów monograficznych, treściach kształcenia realizowanych na zajęciach obowiązkowych i fakultatywnych, w merytorycznej opiece nad projektami studenckich kół

naukowych. Samodzielni pracownicy naukowcy nawiązują także do prowadzonych przez siebie badań i ich efektów w trakcie zajęć na studiach doktoranckich.

Należy podkreślić, iż do prowadzonych w zespołach badań regularnie włączani są studenci polonistyki zrzeszeni w dwóch naukowych kołach: Kole Naukowym Polonistów oraz Kole Naukowym Antropologów Kultury. Dorobek naukowy obu kół prezentowany jest w postaci wykładów, konferencji, spotkań i prezentacji w trakcie corocznego „Tygodnia Polonistów”, uczestniczą też w organizowanych w jego ramach konferencjach naukowych i wykładach wybitnych uczonych. Co roku studenci organizują jedną konferencję naukową, redagują swoje pismo „Melanz”, publikują swoje artykuły w wydawanych w Rzeszowie monografiach. W IFP i na Wydziale Humanistycznym funkcjonuje system wewnętrznych grantów na publikacje studentów i doktorantów. W roku 2013 praca magisterska studentki rzeszowskiej polonistyki zdobyła I miejsce w Konkursie im. Czesława Zgorzelskiego w kategorii literaturoznawstwa. Inna studentka polonistyki otrzymała stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za wybitne osiągnięcia w roku akademickim 2013/2014.

Współpraca IFP z innymi uczelniami oraz instytucjami z otoczenia gospodarczego i społecznego jest dosyć intensywna. Wraz z polonistami z Uniwersytetu Śląskiego rzeszowscy poloniści opracowali program dla studiów podyplomowych „Logopedia”; formy współpracy z UŚ i licznymi innymi polskimi uczelniami to wspólna organizacja konferencji naukowych, redagowanie monografii, wzajemne wykłady gościnne, wymiana w ramach staży naukowych i programu MOST, wspólne studenckie projekty badawcze. Rzeszowska kadra polonistyczna współpracuje z badaczami z innych ośrodków uniwersyteckich w ramach Towarzystwa Badań nad Wiekiem XVIII, PAN, Polskiego Towarzystwa Językoznawczego, Rady Głównej Języka Polskiego.

Rozwija się także, choć niezbyt intensywna, współpraca **naukowa** pracowników Instytutu Filologii Polskiej z akademickimi ośrodkami z zagranicy. Obejmuje ona głównie uczelnie Regionu Eurokarpacciego. Są to: Katedra Sławistyki Uniwersytetu im. Iwana Franko we Lwowie (wymiana kadry naukowej i studentów, wspólne konferencje naukowe i badania nad literaturą i językiem pogranicza); Wydział Studiów Podyplomowych i Katedra Historii Literatury Ukraińskiej w Uniwersytecie w Drohobyczu (wymiana studentów, patronat naukowo-dydaktyczny nad prowadzonymi przez Uniwersytet w Drohobyczu studiami podyplomowymi w zakresie nauczania języka polskiego, wspólna monografia *Studia Philologica. Rozprawy i szkice*); Katedra Dziennikarstwa w Narodowym Uniwersytecie im. Tarasa Szewczenki w Kijowie (badania nad językiem oraz literaturą pogranicza, wspólne publikacje z tego zakresu); Uniwersytet im. M. Gogola w Nieżynie (badanie i opis tamtejszych poloników); wymiana stażystów naukowych z uniwersytetów Kijowa i Lwowa w ramach programu Erasmus i stypendiów doktoranckich. IFP współpracuje też z Uczelniami Unii Europejskiej (Słowacja, Niemcy, Hiszpania, Portugalia) - efektem podpisanych umów są wykłady, konferencje, staże naukowe pracowników oraz wymiany studentów w ramach programu Erasmus. Ciekawą formą współpracy IFP z ośrodkami zagranicznymi są tzw. wyjazdy dydaktyczne, mające na celu wspieranie nauczycieli szkół polonijnych w Hiszpanii, na Ukrainie, a ostatnio w Brazylii. Widowym efektem zagranicznych kontaktów pracowników IFP jest także włączenie do rad programowych czasopism naukowych wydawanych w Instytucie uczonych z zagranicy.

Podsumowaniem prowadzonej w ostatnich latach współpracy z zagranicznymi uczelniami była zorganizowana w roku 2012 Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Polonistyka w Europie. Kierunki i perspektywy rozwoju*, i pokonferencyjny tom pod tym samym tytułem z 2013. Kontakty te i współpraca mają bezpośredni wpływ na naukową i dydaktyczną działalność kadry ocenianego kierunku, umożliwiając jej stały kontakt z myślą, problemami i osiągnięciami humanistyki poza granicami Polski.

Instytut Filologii Polskiej UR **współpracuje naukowo także z ośrodkami akademickim w kraju**, m.in. z Wydziałem Filologicznym i Instytutem Nauk o Literaturze im. I. Opackiego Uniwersytetu Śląskiego (opracowanie programów dla studiów podyplomowych „Logopedia” i pomoc w ich uruchomieniu w Instytucie Filologii Polskiej UR), Uniwersytetem Jagiellońskim, Wrocławskim, UMCS, PWSW w Przemyśle (organizacja konferencji naukowych, redagowanie monografii, wymiana w ramach staży naukowych, udział studentów w programie MOST, studenckie projekty badawcze z antropologii i dialektologii). W maju 2011 roku w Instytucie zorganizowano Konferencję Polonistyk Uniwersyteckich, w której udział wzięło ponad trzydziestu przedstawicieli środowisk akademickich z Polski. Współpraca naukowa dotyczy także badań prowadzonych wspólnie z Towarzystwem Badań nad Wiekiem XVIII, Komitetem Nauk o Literaturze PAN, Komisją Historycznoliteracką PAN. Odział w Krakowie, Polskim Towarzystwem Językoznawczym, Radą Główną Języka Polskiego.

Instytut Filologii Polskiej, tak jak cały Uniwersytet Rzeszowski, przywiązuje dużą wagę do współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Pracownicy, studenci i absolwenci polonistyki biorą aktywny udział w życiu kulturalno-oświatowym i społecznym miasta i regionu. Przybyli na spotkanie z ZO PKA interesariusze zewnątrzni byli w dużej części absolwentami rzeszowskiej polonistyki, choć reprezentowali różne zawody, instytucje i funkcje. IFP współpracuje ściśle przede wszystkim z Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną w Rzeszowie w organizowaniu naukowych konferencji i imprez kulturalnych; wspólne konferencje organizuje też z Teatrem im. Wandy Siemaszkowej w Rzeszowie oraz z Urzędem Miasta Rzeszowa. Nauczyciele akademicy zatrudnieni w IFP prowadzą wykłady dla Uniwersytetu Trzeciego Wieku i Uniwersytetu Dziecięcego, a także liczne wykłady otwarte; obejmują patronatem szkoły Rzeszowa i okolic, wygłaszają wykłady dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Intensywna jest też współpraca IFP z Podkarpackim Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie (m.in. warsztaty dokształcające „Akademia Nauczyciela Polonisty”). Pracownicy IFP wychodzą ze swą działalnością także poza granice Rzeszowa – współpraca z Galerią Zdzisława Beksińskiego w Sanoku, Muzeum Literatury w Sandomierzu owocuje organizowanymi wspólnie konferencjami naukowymi, warsztatami dla studentów, publikacją monografii. Wraz ze Starostwem Powiatowym w Jarosławiu pracownicy IFP organizują doroczne „Jarosławskie Potyczki Ortograficzne”, na październik 2015 zaplanowana jest ogólnopolska konferencja naukowa *Przyboś dzisiaj* zorganizowana we współpracy IFP z gminą Niebylec. W większości tych działań czynnie uczestniczą także studenci ocenianego kierunku, poza tym reprezentanci środowiska społeczno-gospodarczego są opiekunami studenckich praktyk i przebieg tych praktyk monitorują, a potem opiniują, wpływ tej współpracy na proces dydaktyczny na ocenianym kierunku jest zatem niekwestionowany.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA bardzo pozytywnie odnieśli się do możliwości rozwoju naukowego, jakie gwarantują im Władze Instytutu i Wydziału. Znaczna część studentów kierunku jest zrzeszona w kołach naukowych, których prężna działalność koncentruje się na pogłębianiu wiedzy studentów. W Instytucie Filologii Polskiej UR działają: Koło Naukowe Polonistów, Koło Naukowe Antropologów Kultury oraz Koło Naukowe Teatr Polonistów S.T.O.S., a w ramach kół sekcje językoznawcza, literaturoznawcza, twórczości literackiej oraz Klub Dziennikarzy Studenckich. Koła naukowe umożliwiają studentom publikację swoich utworów literackich. Każde z kół naukowych pracuje pod nadzorem opiekuna naukowego. W ramach aktywności w kołach naukowych, studenci mieli możliwość uczestnictwa w konferencjach krajowych, a także zagranicznych. Studenci, którzy mieli możliwość uczestniczenia w konferencjach – opublikowali artykuły w publikacjach pokonferencyjnych. Działalność naukowa studentów skoncentrowana wokół ruchu kół naukowych, jest często przez nich wykorzystywana podczas seminariów dyplomowych. Prowadzący seminaria chętnie wspierają studentów w pogłębianiu prowadzonych analiz, rozpoczętych już na etapie działalności w kołach.

Ocena końcowa 6 kryterium ogólnego⁴ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryterium szczegółowego.

Badania naukowe realizowane w Instytucie Filologii Polskiej UR stoją na wysokim poziomie naukowym. Są one prowadzone w szerokiej współpracy z różnymi instytucjami naukowymi krajowymi i zagranicznymi i w stałym kontakcie z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Ich rezultaty są na bieżąco wykorzystywane w procesie kształcenia. Studenci wizytowanego kierunku uczestniczą w bogatym ruchu kół naukowych, który umożliwia im pogłębianie wiedzy w wybranych przez siebie aspektach. Studenci mają możliwość uczestniczenia w konferencjach naukowych, a także publikacji swojej twórczości.

7. Wsparcie studentów w procesie uczenia się zapewniane przez Uczelnię

- 1) Zasady i procedury rekrutacji studentów są przejrzyste, uwzględniają zasadę równych szans i zapewniają właściwą selekcję kandydatów na dany kierunek studiów;

Zasady rekrutacji na kierunek filologia polska określa Uchwała nr 124/05/2013 Senatu Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie warunków i trybu rekrutacji oraz form studiów na poszczególnych kierunkach w roku akademickim 2014/2015. Jak wynika z Uchwały, zasady i procedura rekrutacji zostały oparte na obiektywnych kryteriach jakimi są wyniki egzaminów maturalnych w przypadku studiów pierwszego stopnia oraz średnia ocen oraz rozmowa kwalifikacyjna, jeżeli chodzi o studia drugiego stopnia. Włączenie do procedury rekrutacyjnej rozmowy kwalifikacyjnej umożliwia właściwą selekcję kandydatów po studiach licencjackich na innym niż filologia polska kierunku. Przyjęta procedura rekrutacyjna jest przejrzysta i zawiera tryb odwoławczy. Także studenci pierwszego roku studiów pierwszego stopnia obecni na spotkaniu z ZO PKA wskazali, iż nie mają zastrzeżeń co do ogółu procesu rekrutacyjnego. Dodatkowo wskazali, że podczas procedury rekrutacyjnej zostali poinformowani o najistotniejszych kwestiach związanych z

funkcjonowaniem WF UR oraz o sylwetce absolwenta kierunku. Zasady i procedury rekrutacji są ogólnodostępne na stronie internetowej Uniwersytetu.

- 2) system oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces uczenia się, zawiera standardowe wymagania i zapewnia przejrzystość oraz obiektywizm formułowania ocen;

W ramach wizytowanego kierunku stosowany jest system oceny osiągnięć studentów zorientowany na ich systematyczną pracę, dzięki czemu sprawdzane są wszystkie rodzaje efektów kształcenia. Cel ten jest realizowany poprzez regularną weryfikację cząstkową postępów edukacyjnych studentów przeprowadzaną w różnorodnych formach – w szczególności w formie ustnej. Studenci jako najbardziej preferowaną formę zajęć wskazali ćwiczenia warsztatowe.

Nakład pracy studentów został określony poprzez system punktacji ECTS, z którym studenci zapoznawani są na zajęciach organizacyjnych. Punktacja znajduje się także w sylabusach. Studenci orientują się czym jest punktacja ECTS i znają zasady jej funkcjonowania. Ich zdaniem punktacja została prawidłowo dopasowana do wagi przedmiotów i potrzebnego nakładu pracy.

System ocen jest prezentowany studentom w czasie pierwszych zajęć organizacyjnych. Zdaniem studentów taka forma informacji na temat stosowanego systemu ocen jest dla nich najbardziej dogodna. Studenci pozytywnie odnieśli się do przejrzystości procesu egzaminowania – zarówno do prac cząstkowych jak i do egzaminów mają możliwość wglądu po otrzymaniu oceny. Jak wskazali studenci, nauczyciele akademicy w przypadku niepowodzenia, starają się razem ze studentem sprawdzić błędy, w celu ich uniknięcia przy ponownym podejściu do egzaminu. Praktykę tę należy ocenić pozytywnie. W przypadku zaistnienia nieprawidłowości w toku przeprowadzania egzaminu studenci mają prawo zwrócenia się do Dyrektora Instytutu o przeprowadzenie egzaminu komisyjnego, za odpowiednim uzasadnieniem. Do tej pory ta instytucja nie była przez studentów wykorzystywana. Jak wskazali studenci, istnieje możliwość zmiany formy egzaminu (np. z pisemnej na ustną), jeżeli w indywidualnym przypadku taka forma może okazać się dogodniejsza do weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia.

- 3) struktura i organizacja programu ocenianego kierunku studiów sprzyja krajowej i międzynarodowej mobilności studentów;

Program kształcenia kierunku filologia polska sprzyja mobilności studentów, poprzez funkcjonowanie systemu ECTS, pozwalającego na przenoszenie osiągnięć studentów pomiędzy ośrodkami akademickimi oraz poprzez nauczanie języków obcych. Program przewiduje lektoraty z języków obcych, które odbywają się w grupach o zróżnicowanym poziomie zaawansowania.

W ramach kierunku filologia polska studenci korzystają przede wszystkim ze stypendium Erasmus+ oraz innych zagranicznych stypendiów dostępnych na Uniwersytecie. Procedura aplikowania jest studentom prezentowana podczas spotkań organizacyjnych. W budynku WF

UR znajdują się plakaty promocyjno-informacyjne dot. możliwości aplikowania na stypendia zagraniczne. Studenci znają także ofertę wymiany wewnątrz krajowej w ramach programu MOST. Studenci wizytowanego kierunku, mimo zapoznania z możliwością skorzystania z różnego rodzaju stypendiów zagranicznych w małym stopniu są zainteresowani wyjazdem, co widać w danych statystycznych zaprezentowanych w Raporcie Samooceny. Jako przyczynę tak małego zainteresowania wskazano zbyt niskie wsparcie finansowe.

W zakresie funkcjonowania systemu ECTS nie odnotowano przypadków nieuznania osiągnięć studentów uzyskanych na innych uczelniach, jeżeli pokrywały się one z kierunkiem filologia polska. Studenci wyjeżdżający na programy wymiany zagranicznej, uprzednio uzgadniają jakie osiągnięcia zostaną im uznane w macierzystej jednostce.

- 4) system pomocy naukowej, dydaktycznej i materialnej sprzyja rozwojowi naukowemu, społecznemu i zawodowemu studentów oraz skutecznemu osiągnięciu założonych efektów kształcenia.

System opieki naukowej i dydaktycznej nad studentami kierunku „filologia polska” jest ukierunkowany na proces systematycznego uczenia się, poprzez stosowane formy weryfikacji cząstkowej osiągniętej wiedzy, zdobywanych umiejętności i kompetencji społecznych. Studenci podczas spotkania z ZO PKA odnieśli się pozytywnie do ogółu działań Władz WF UR kierowanych do nich w tym zakresie.

Studenci pozytywnie odnieśli się również do systemu opieki naukowej, a zwłaszcza do funkcjonowania ruchu kół naukowych i aktywnej postawy nauczycieli akademickich w tym zakresie. Szczególnie pozytywnie studenci ocenili możliwości uczestnictwa w konferencjach i publikacji swojej twórczości.

Nauczyciele akademicy są dostępni na dyżurach i konsultacjach w budynku Uczelni w wyznaczonych godzinach. Studenci wskazali, że często wykorzystują także kontakt mailowy, który uznali za najbardziej preferowaną formę kontaktu z nauczycielami akademickimi poza zajęciami dydaktycznymi.

Informacje zawarte w sylabusach należy ocenić pozytywnie. Zarówno w ocenie ZO PKA, jak i samych studentów, sylabusy zostały skonstruowane w sposób czytelny i przejrzysty. Sylabusy zawierają informacje dotyczące:

- podstawowych informacji o przedmiocie,
- form zajęć dydaktycznych,
- liczby punktów ECTS,
- wymagań wstępnych,
- efektów kształcenia przedmiotu,
- treści programowych – problematyki poszczególnych zajęć dydaktycznych,
- stosowanych metod dydaktycznych,
- metod i kryteriów oceny,
- literatury podstawowej i przedmiotu.

Studenci pozytywnie odnieśli się do tej metody publikacji sylabusów oraz przekazanych tą drogą informacji dotyczących zakładanych efektów kształcenia, liczby punktów ECTS, a także warunków realizacji kursów. Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA wskazali, iż wykorzystują sylabusy do bieżącego przygotowania do zajęć. W ich ocenie treść sylabusów pokrywa się z tym, co jest prezentowane podczas zajęć.

Studenci korzystają z literatury przedmiotu dostępnej w Bibliotece Głównej UR. Studenci pozytywnie ocenili dostępność literatury przedmiotu.

Studenci pozytywnie odnieśli się także do metod motywacyjnych stosowanych przez nauczycieli akademickich w procesie kształcenia na kierunku filologia polska. Metody te polegają na pobudzaniu dyskusji i motywowaniu studentów do rozwiązywania kwestii problemowych. Należy podkreślić, iż zgodnie z Regulaminem Studiów, na wniosek Rady Wydziału wyróżniającym się absolwentom może zostać przyznany dyplom uznania Rektora. Istotnym bodźcem motywacyjnym, który wskazali studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA jest także stypendium Rektora, które otrzymują studenci (10% liczby studentów kierunku), którzy osiągnęli najwyższe średnie ocen za poprzedni rok akademicki. Pod uwagę brane są także osiągnięcia naukowe, artystyczne i sportowe. O stypendium Rektora za wybitne osiągnięcia w nauce skutecznie ubiegają się także studenci pierwszego roku studiów drugiego stopnia. W ocenie studentów procedura ubiegania się o stypendia jest przejrzysta, a w razie potrzeby jednostka ds. pomocy materialnej udziela wszelkiej pomocy związanej ze skompletowaniem dokumentacji.

Szczegółowe zasady przydzielania pomocy materialnej zostały określone w Zarządzeniu nr 34/2014 Rektora Uniwersytetu Rzeszowskiego z dnia 19 maja 2014 r. w *sprawie wprowadzenia Regulaminu przyznawania świadczeń pomocy materialnej dla studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego*. Podział dotacji budżetowej został dokonany w porozumieniu z odpowiednim organem uczelnianego samorządu studenckiego, co spełnia przesłanki art. 174 ust. 2 Ustawy. Zakres pomocy materialnej obejmuje stypendia socjalne, stypendia dla osób niepełnosprawnych, stypendia dla najlepszych studentów, zapomogę oraz stypendium ministra za wybitne osiągnięcia. Środki na stypendia rektora stanowią nie więcej niż 40% środków przeznaczonych łącznie na stypendia Rektora dla najlepszych studentów, stypendia socjalne oraz zapomogi, co spełnia wymogi art. 174 ust. 4 Ustawy. W skład Komisji Stypendialno - Socjalnej i Odwoławczej Komisji Stypendialnej wchodzi co najmniej trzy osoby, przy czym studenci stanowią większość składu komisji. Terminowość wypłat pomocy materialnej studenci określili pozytywnie.

Jednostka wspiera rozwój zawodowy studentów poprzez działalność Biura Karier, organizującego szkolenia z zakresu wejścia na rynek pracy. Organizowane są również spotkania z potencjalnymi pracodawcami. Ogólna działalność Biura Karier została oceniona pozytywnie.

Władze Wydziału i Instytutu wspierają studencki ruch kulturowy i społeczny poprzez przekazywanie wsparcia materialnego dla samorządu studenckiego i organizacji studenckich. Samorząd studencki angażuje się w liczne przedsięwzięcia społeczno-kulturowe i otrzymuje na ten cel środki finansowe, planowane w rocznym budżecie Uczelni. Samorząd studencki na poziomie WF dysponuje odpowiednim zapleczem biurowym. Dobra współpraca pomiędzy Władzami Wydziału, a samorządem studenckim wyraża się także w inicjatywie ankiety

samorządu studenckiego, dotyczącej satysfakcji studentów ze studiów na WF UR. Wyniki powyższej ankiety są przedstawiane Władzom Wydziału, a także są prezentowane podczas Rady Wydziału.

Studenci odnoszą się pozytywnie do stosowanego na kierunku „filologia polska” systemu opieki naukowej, dydaktycznej, materialnej i socjalnej, wskazując na bardzo dobrą i kompetentną obsługę administracyjną. Prace administracji instytutowej, wydziałowej i uczelnianej studenci oceniają pozytywnie.

Skargi i wnioski mogą być składane przez studentów w formie pisemnej lub ustnej, do administracji Instytutu, dziekanatu lub bezpośrednio do władz dziekańskich - w czasie dyżurów. Taka forma załatwiania spraw została przez studentów określona pozytywnie.

Podczas spotkania z ZO PKA studenci odnosili się do swojej Uczelni, Instytutu i Wydziału bardzo przychylnie, wskazując iż gdyby mieli ponownie możliwość wyboru kierunku studiów i Uczelni – w większości dokonaliby tego samego wyboru.

Ocena końcowa 7 kryterium ogólnego⁴ W PEŁNI

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) Zasady i procedury rekrutacyjne są przejrzyste i oparte na obiektywnych kryteriach. Procedura rekrutacyjna jest powszechnie udostępniona.

2) System oceny osiągnięć studentów jest zorientowany na proces systematycznego uczenia się, o czym studenci są informowani w ramach zajęć organizacyjnych. Studenci pozytywnie odnoszą się do stosowanego systemu oceny ich osiągnięć.

3) Studenci mają możliwość odbycia części swoich studiów w zagranicznym ośrodku akademickim, a uzyskane tam osiągnięcia zostaną uznane na macierzystej Uczelni.

4) Studenci wizytowanego kierunku są zadowoleni ze stosowanego przez WF systemu opieki naukowej, dydaktycznej, materialnej i socjalnej. W przekonaniu studentów ukończone studia pozwolą im na zatrudnienie w sektorze szkolnictwa lub sektorze prywatnym, gdzie będą wykorzystywali wiedzę zdobytą w czasie studiów.

8. Jednostka rozwija wewnętrzny system zapewniania jakości zorientowany na osiągnięcie wysokiej kultury jakości kształcenia na ocenianym kierunku studiów.

- 1) Jednostka wypracowała przejrzystą strukturę zarządzania kierunkiem studiów oraz dokonuje systematycznej, kompleksowej oceny efektów kształcenia; wyniki tej oceny stanowią podstawę rewizji programu studiów oraz metod jego realizacji zorientowanej na doskonalenie jakości jego końcowych efektów.

Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia w Uczelni został wprowadzony na mocy Zarządzenia Rektora Nr 59/2010 z dnia 30 grudnia 2010 r. w sprawie *wewnętrznego systemu oceny jakości kształcenia na Uniwersytecie Rzeszowskim*. Cel i funkcjonowanie Systemu oraz kompetencje organów Uczelni i poszczególnych jednostek w tym zakresie określała uchwała Senatu nr 333/11/2011 z dnia 24 listopada 2011 r. w sprawie *funkcjonowania wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia*. W ramach doskonalenia Systemu Senat Uczelni podjął Uchwałę nr 186/09/2013 z dnia 26 września 2013 r. w sprawie *funkcjonowania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia, regulującą podstawowe rozwiązania formalno-prawne oraz będąca podstawą jego dalszego funkcjonowania*. Na mocy tej Uchwały Instytutowe Zespoły ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia zostały zniesione, a ich funkcje przejęły zespoły wydziałowe, w skład których wchodzi m.in. reprezentanci poszczególnych instytutów. Zarządzeniem Nr 157/2013 Rektora z dnia 28 października 2013 r. zostały określone szczegółowe zadania Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia. Ocena tego dokumentu, konstytuującego Wewnętrzny System Zapewnienia Jakości Kształcenia wskazuje, że obejmuje on standardowe elementy. Określono w nim zasadnicze cele systemu oraz jego funkcje, które uszczegółowiono podstawowymi działaniami. Zarządzenie zawiera szczegółowe procedury Systemu, które obejmują opis działań w zakresie poszczególnych procedur. Jest zatem poprawnie przygotowanym instrumentem zapewniania jakości kształcenia w Uczelni.

Struktura odpowiedzialności w obszarze zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia w Uczelni jest przejrzysta i przebiega w dwóch płaszczyznach, tj. na poziomie Uczelni oraz na poziomie Wydziału. W skład struktury wchodzi na poziomie Uczelni: Uczelniany Zespół ds. Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia, Dział Jakości i Akredytacji oraz na poziomie Wydziału – Wydziałowy Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. Ponadto w strukturze WSZJK funkcjonują organy Uczelni: Rektor, Senat, Dziekani, Prodziekani, bądź komórki organizacyjne, zespoły lub komisje, którym przypisana została statutowa lub regulaminowa odpowiedzialność za nadzór bądź realizację jakości kształcenia.

Do głównych zadań Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia należy ocena sposobu funkcjonowania Systemu Jakości Kształcenia na Uniwersytecie, opracowanie koncepcji jego ewaluacji i proponowanie Rektorowi rozwiązań dotyczących zmian w funkcjonowaniu systemu zmierzających do stałego podnoszenia jego jakości i zgodności systemu z zapisami Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego.

W celu kształtowania wysokiej jakości kształcenia na Uczelni powołany został na okres kadencji władz Uniwersytetu Uczelniany Zespół ds. Zapewnienia Jakości Kształcenia. W skład Zespołu wchodzi: wyznaczony przez Rektora Prorektor lub pracownik naukowo-dydaktyczny, członek Senatu posiadający co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego – jako przewodniczący Uczelnianego Zespołu, przedstawiciel pracowników naukowo-dydaktycznych z każdego wydziału, posiadających co najmniej stopień naukowy doktora, przedstawiciel Centrum Sportu i Rekreacji, przedstawiciel Uniwersyteckiego Centrum Nauki Języków Obcych, pracownik Działu Jakości i Akredytacji, pracownik Biura Karier, jeden doktorant wskazany przez Samorząd Doktorantów oraz jeden student wskazany przez Samorząd Studentów Uniwersytetu. Uczelniany Zespół opiniuje sposób funkcjonowania Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia w Uniwersytecie, opracowuje koncepcje jego ewaluacji oraz proponuje Rektorowi rozwiązania dotyczące zmian

w funkcjonowaniu systemu, zmierzających do stałego podnoszenia jego jakości, m.in. w zakresie: procedur zapewnienia jakości kształcenia, zasad zatwierdzania, monitorowania i okresowego przeglądu programów nauczania i ich efektów pod kątem ich zgodności z Krajowymi Ramami Kwalifikacji oraz w zakresie zasad zapewnienia jakości kadry dydaktycznej.

Nadzór nad Wewnętrznym Systemem Zapewnienia Jakości Kształcenia w Uczelni sprawuje Prorektor ds. Studenckich i Kształcenia.

Zarządzeniem Rektora nr 12/2011 z dnia 18 marca 2011 r. została utworzona Sekcja ds. Wewnętrznego Systemu Jakości Kształcenia, przekształcona w Dział Jakości i Akredytacji na mocy Zarządzenia Nr 85/2013 z dnia 6 czerwca 2013 r. Dział Jakości i Akredytacji koordynuje prace związane z budową i doskonaleniem Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia w Uczelni, opracowuje procedury, zarządzenia i uchwały uczelni związane z funkcjonowaniem tego systemu, opracowuje projekty ankiet funkcjonujących w ramach tego Systemu, sporządza zbiorcze raporty z wyników ankiet na podstawie danych z wydziałów, analizuje raporty samooceny, opracowane na podstawie Formularza Oceny Własnej Wydziału i monitoruje proces wdrażania i doskonalenia Systemu.

Realizacja Systemu Jakości Kształcenia na wizytowanym Wydziale Filologicznym opiera się na zespołach ds. zapewniania jakości kształcenia powoływanych w Instytutach i koordynowana przez Wydziałowy Zespół ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Działania na rzecz zapewnienia jakości procesu kształcenia obejmują: analizę zgodności kształcenia na określonym kierunku, poziomie i profilu studiów z misją uczelni oraz strategią Jednostki, okresowy przegląd programów kształcenia w zakresie spójności zamierzonych efektów kształcenia oraz poprawności odniesienia przedmiotowych do kierunkowych i odpowiednio obszarowych, analizę prawidłowości doboru metod kształcenia i metod oceniania do założonych efektów kształcenia, analizę poprawności przypisania punktów ECTS do poszczególnych modułów/ przedmiotów, analizę jakości prac dyplomowych oraz obrazujących na wydziale procedur zatwierdzania tematów tych prac, analizę zgodności dostosowania efektów kształcenia do potrzeb rynku pracy oraz obowiązujących na Wydziale procedur dotyczących współpracy z otoczeniem gospodarczym, analizę wniosków z monitorowania karier zawodowych absolwentów, realizację ankiet funkcjonujących w ramach uczelnianego systemu zapewniania jakości kształcenia, nadzór nad przebiegiem procesu hospitacji i stałe monitorowanie sygnałów zgłaszanych przez osoby hospitujące, monitorowanie osiągnięć oraz postępów studentów, opracowywanie sprawozdania z oceny własnej jednostki oraz analizę mocnych i słabych stron wraz z propozycjami działań na rzecz poprawy jakości kształcenia.

Posiedzenia Zespołu zwoływane są przez jego przewodniczącego, w miarę potrzeb, jednak nie rzadziej niż jeden raz w semestrze. Z posiedzeń sporządza się notatki, w których odnotowuje się przebieg zebrania i przyjęte ustalenia. Przedstawiciele studentów wchodzi w skład zarówno Uczelnianego Zespołu ds. Zapewniania Jakości, jak i Wydziałowego Zespołu ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia. Co istotne, studenci mają także możliwość wyrażania opinii na temat efektów i treści kształcenia na spotkaniach z opiekunami roku, a ich uwagi dotyczące np. trybu egzaminowania zostały uwzględnione przez prowadzących.

W wizytowanym Instytucie Filologii Polskiej działa Komisja Programowa, która w każdym roku akademickim przeprowadza przegląd programów kształcenia. W jej skład wchodzi: Dziekan Wydziału Filologicznego i Kierownik Zakładu Literatury Polskiej XX Wieku, Dyrektor IFP, zastępcy Dyrektora IFP oraz przedstawiciele poszczególnych Zakładów (od 1 do 2 osób z każdego Zakładu). Ponadto skład Komisji uzupełniają: przedstawiciel Wydziałowego Zespołu ds. Zapewniania Jakości Kształcenia, studenci (najczęściej starostowie lat studiów) oraz osoby reprezentujące interesariuszy zewnętrznych (dziennikarze, nauczyciele, pracownicy wydawnictw itp.). Pomocą do weryfikacji efektów są ankiety przeprowadzone wśród studentów a przygotowane przez Dyрекcję IFP i opracowywane przez opiekunów poszczególnych lat studiów oraz oszacowanie nakładu pracy potrzebnego do osiągnięcia efektów przewidzianych dla danego przedmiotu/modułu. Przegląd obejmuje także analizę prawidłowości doboru metod kształcenia i oceniania do osiągnięcia założonych efektów kształcenia. Na podstawie okresowego przeglądu może nastąpić modyfikacja programu kształcenia, który następnie opiniuje Wydziałowa Komisja Dydaktyczna i zatwierdza Rada Wydziału.

Na zmiany programowe wpływ mają także opinie wyrażane przez interesariuszy zewnętrznych. Instytut współpracuje bowiem z lokalnymi mediami, firmami i instytucjami (dokładne informacje nt. interesariuszy znajdują się w dokumencie *Sposób współdziałania z interesariuszami oraz sposób uwzględniania wyników analizy zgodności zakładanych efektów kształcenia z potrzebami rynku pracy dla kierunku: filologia polska*). Dzięki kontaktom z interesariuszami zewnętrznymi możliwe było np. wprowadzenie nowych specjalności – edytorsko-medialnej na studiach I stopnia czy *concierge* – reklama i *public relations* na studiach II stopnia). W modyfikacjach programów specjalności wykorzystuje się również opinie opiekunów praktyk zawodowych o realizowanych efektach kształcenia. Komisja programowa w każdym roku akademickim przeprowadza przegląd programów kształcenia. Przygotowane przez nią dokumenty dydaktyczne zatwierdza Rada Instytutu Filologii Polskiej oraz Rada Wydziału Filologicznego, zaś w uzasadnionych sytuacjach (np. w przypadku korekty efektów kształcenia) Senat UR.

Realizację celów wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia zapewniają działania, które mają charakter ciągły, cykliczny i służą walidacji systemu. Wdrażanie, ocenę podejmowanych działań i ich naprawę obejmują w szczególności następujące czynności:

1. Prowadzenie weryfikacji zakładanych efektów kształcenia.
2. Monitorowanie programów kształcenia w celu ich doskonalenia.
3. Określenie zasad weryfikacji osiągniętych efektów kształcenia przez studentów.
4. Doskonalenie procesu dyplomowania.
5. Zapewnienie wysokiej jakości kadry dydaktycznej.
6. Monitorowanie warunków kształcenia, zasobów wspomagających naukę, środków wsparcia dla studentów oraz poziomu satysfakcji ze studiowania na danym kierunku studiów.
7. Udział interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie zapewniania i udoskonalania jakości kształcenia.
8. Monitorowanie losów zawodowych absolwentów.
9. Publikowanie informacji o oferowanych przez Instytut programach i efektach kształcenia.

10. Doskonalenie wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia.

Elementem mobilizującym pracowników do poprawy jakości kształcenia jest system ankietyzacji oraz hospitacji zajęć. Na Wydziale funkcjonują następujące ankiety:

- studencka ankieta oceny nauczyciela prowadzącego przedmiot,
- ankieta oceny pracy dziekanatu,
- ankieta oceny pracy sekretariatu,
- protokół hospitacji.

W Instytucie na ocenianym kierunku funkcjonują również:

- ankieta ewaluacyjna oceny zajęć praktycznych/praktyk zawodowych,
- kryteria doboru opiekuna zajęć praktycznych/praktyk zawodowych.

Ankiety te zostały opracowane na podstawie Zarządzenia Rektora nr 173/2013 z 25 listopada 2013 r. w sprawie określenia wzorów ankiet obowiązujących w ramach wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia funkcjonujące do roku akademickiego 2013/2014, zmieniające obowiązujące do roku akademickiego 2012/2013 Zarządzenie Rektora nr 86/2011 z 21 listopada 2011 r. w sprawie określenia wzorów ankiet funkcjonujących w ramach wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia. Anonimowe ankiety wypełniane są przez studentów po zakończonych zajęciach z danego przedmiotu, na końcu semestru. Student może zamieszczać w ankiecie szczegółowe komentarze dotyczące m.in. sposobu prowadzenia zajęć, stopnia zrozumiałości treści, kultury osobistej prowadzącego zajęcia wraz z punktacją. Wyniki ankiet są analizowane na Instytucyjnej Komisji ds. Zapewniania Jakości Kształcenia, następnie trafiają do władz Instytutu, gdzie każdy z ocenianych pracowników zostaje zapoznany z ich wynikami w formie pisemnej. Wyniki oceny przekazywane są do Wydziałowej Komisji ds. Zapewniania Jakości Kształcenia, Dziekanowi oraz jego zastępcom, analizowane, zbiorczo oceniane i przedstawiana na posiedzeniu Rady Wydziału, udostępniana także do wiadomości studentów. Z pracownikiem, który uzyskał niezadowolające oceny, dziekan odbywa rozmowę. Uzupełnieniem tych ankiet są ankiety odnoszące się do innych aspektów procesu kształcenia: ankieta pracy dziekanatu, ocena pracy sekretariatu. Ponadto zajęcia prowadzone przez pracowników są hospitowane przez bezpośredniego przełożonego danego pracownika, a wyniki umieszczane są w protokole hospitacji. Podczas projektowania procesu dydaktycznego zwraca się uwagę na dobór nauczycieli prowadzących określony typ zajęć, ze względu na dobre ich przygotowanie metodyczne. Zbiorcze wyniki ankiet studenckich przeprowadzonych w Instytucie świadczą o tym, że dotychczasowe działania Instytutu w zakresie działalności dydaktycznej są dobrze odbierane przez studentów.

Wydział prowadzi procedury przeprowadzania hospitacji zajęć. Hospitacje obejmują zajęcia wszystkich nauczycieli akademickich, w tym obowiązkowo osób ocenianych w danym roku akademickim. Hospitacje mogą być zapowiedziane lub niezapowiedziane, a przeprowadzają je władze Wydziału lub Instytutu. Po przeprowadzonej hospitacji następuje jej omówienie, a Kierownik Zakładu bądź Dyrektor Instytutu formułuje wnioski i zalecenia pohospitacyjne, prezentowane na zebraniach pracowników. Dyrekcja Instytutu we współpracy z Dziekanem podejmuje działania naprawcze związane z wnioskami pohospitacyjnymi. W roku akademickim 2013/2014 przeprowadzono 14 hospitacji.

Zasady okresowej oceny nauczycieli akademickich określa Statut Uniwersytetu Rzeszowskiego oraz Zarządzenie nr 76/2013 Rektora z 20 maja 2013 r. w sprawie okresowej oceny nauczycieli akademickich. Dla dokonania okresowej oceny powołuje się: wydziałowe lub instytutowe komisje oceniające, uczelnianą komisję oceniającą, komisję oceniającą w Bibliotece Uniwersytetu oraz odwoławczą komisję oceniającą. Podstawę oceny nauczyciela stanowią jego osiągnięcia naukowe lub artystyczne oraz dydaktyczne i organizacyjne. Wyniki oceny okresowej mają wpływ na decyzje o przedłużeniu zatrudnienia, wysokości uposażenia, awansach i wyróżnieniach, powierzaniu stanowisk kierowniczych. Przedstawiona ZO PKA dokumentacja tej oceny pozwala na stwierdzenie, że przeprowadzona została zgodnie z wymaganiami art. 132 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym. Wyniki okresowej oceny mają wpływ na podejmowanie działań doskonalących (korygujących i zapobiegawczych) w Uczelni, a także prowadzoną politykę kadrową.

W trakcie wizytacji zapoznano się z dokumentacją będącą przedmiotem obrad Senatu oraz Rady Wydziału, badając tematykę posiedzeń poświęconą zagadnieniom jakości. Z analizy dokumentacji wynika, iż problematyka jakości jest przedmiotem obrad organów statutowych Uczelni.

System informacyjny skierowany do środowiska akademickiego nie budzi zastrzeżeń. Instytut Filologii Polskiej publikuje na stronie internetowej Instytutu aktualne informacje o oferowanych programach i efektach kształcenia. Dostępność informacji na temat kształcenia ma za zadanie ułatwienie dotarcia z ofertą Instytutu Filologii Polskiej do studentów, pracowników, kandydatów na studia i podmiotów z obszaru otoczenia społeczno-gospodarczego Uczelni. Ocena dostępności informacji na temat kształcenia obejmuje spełnienie wymogu publicznego dostępu do aktualnych i obiektywnie przedstawionych informacji o programach studiów i zakładanych efektach kształcenia, a także funkcjonowanie systemu informacyjnego o kartach modułów (sylabusach) w zakresie ich dostępności dla studentów.

Elementem wewnętrznego systemu zapewniania jakości kształcenia jest też monitorowanie potrzeb rynku pracy. Monitorowanie i ocena efektów kształcenia na rynku pracy jest dokonywana przez Biuro Karier. Prowadzi ono monitorowanie karier zawodowych absolwentów oraz wykonuje decyzje Rektora w tym zakresie. Do jego zadań należy: tworzenie i aktualizacja narzędzi do monitorowania karier zawodowych absolwentów, prowadzenie badań internetowych i telefonicznych absolwentów, obsługa systemu monitorowania karier zawodowych absolwentów, archiwizowanie formularzy i ankiet, statystyczna analiza zebranych danych, tworzenie zestawień tabelarycznych i raportów zawierających wyniki monitorowania karier zawodowych absolwentów. Badanie obejmuje każdy rocznik absolwentów od 2010 roku. Badanie rocznika 2010 (absolwenci roku 2009/2010) miało charakter pilotażowy. Sytuacja zawodowa badana jest po roku, trzech oraz pięciu latach od złożenia egzaminu dyplomowego. Raport z badania udostępniany jest na stronie internetowej Uniwersytetu (zakładki: Dział Jakości i Akredytacji oraz Biuro Karier) i stanowi podstawę weryfikacji efektów kształcenia i programów studiów na poszczególnych kierunkach. Udzielanie odpowiedzi przez absolwentów na pytania zawarte w przesłanym formularzu nie jest obligatoryjne. Jednak uzyskane do tej pory wyniki dla kierunku „filologia polska” pochodziły od znacznej grupy respondentów, i stanowiły wynik istotny do oceny

efektów kształcenia z punktu widzenia rynku pracy (Raport z badania losów zawodowych absolwentów dostępny na stronie internetowej Uniwersytetu Rzeszowskiego).

ZO PKA zapoznał się także ze sprawozdaniami z działalności Wydziałowego Zespołu ds. Zapewniania Jakości Kształcenia za rok 2013-2014 oraz *Formularzem oceny własnej wydziału*, zawierającym analizy procesu dydaktycznego i propozycje działań na rzecz poprawy jakości kształcenia. ZO zapoznał się ze sprawozdaniami ze spotkań Rady Programowej IFP.

Reasumując można stwierdzić, że w Uczelni zostały stworzone przepisy wewnętrzne umożliwiające funkcjonowanie Wewnętrznego Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia, jego rozwój, a także doskonalenie. Została także stworzona przejrzysta struktura odpowiedzialności w obszarze zapewniania jakości kształcenia. W strategii i polityce jakości zostały przyjęte wyraźne cele jakościowe związane z wysokim poziomem kształcenia. Dokumentacja gromadzona i analizowana jest kompletna. Działania korygujące bądź naprawcze podejmowane są w wyniku monitorowania i analizy danych z obszarów wpływających na jakość kształcenia.

Jednakże o niepełnej efektywności WSZJK w IFP świadczyć mogą braki w strukturze kadry polonistycznej skutkujące niewłaściwą obsadą przedmiotów praktycznych w modułach specjalnościowych, a także pewne uchybienia w procesie dyplomowania. Na Uczelni funkcjonuje system antyplagiatowy, ale wyniki jego działania nie są opracowywane. Większość prac magisterskich przejranych przez ZO PKA w trakcie wizytacji prezentowała dobry poziom merytoryczny i metodologiczny, promotorami niektórych z tych prac byli jednak pracownicy w stopniu doktora. Prace licencjackie w kilku przypadkach były słabe, choć otrzymywały dobre oceny.

System upowszechniania informacji dotyczących wyników monitorowania jakości kształcenia należy ocenić na ogół pozytywnie. Na stronie internetowej Wydziału w zakładce Kształcenie umieszczono informacje na temat struktury, misji i celów oraz zadań WSZJK, uczelniane procedury, a także skład i zadania Wydziałowych Komisji ds. Jakości Kształcenia. System ten ma jednak swoje słabe strony, co można zaobserwować na przykładzie studenckich ankiet ewaluacyjnych. Do wyników żadnej z trzech ankiet studenci nie mają wglądu i jest to powszechnie akceptowane przez pracowników IFP.

- 2) w procesie zapewniania jakości i budowy kultury jakości uczestniczą pracownicy, studenci, absolwenci oraz inni interesariusze zewnętrzni.

W procesie zapewniania jakości kształcenia w jednostce biorą udział w największym stopniu interesariusze wewnętrzni: członkowie komisji WSZJK, Rada Programowa działająca na polonistycę, Rada Instytutu i Rada Wydziału, pracownicy Instytutu zgłaszający do Rady Programowej i Rady Instytutu swoje uwagi odnośnie do treści i efektów kształcenia, przygotowujący programy nowych specjalizacji, opiekunowie praktyk studenckich. We wszystkich gremiach WSZJK oraz w Radzie Wydziału składających się na system zapewniania

jakości kształcenia, swoich reprezentantów obok nauczycieli akademickich mają także studenci. Ponadto ogół studentów kierunku uczestniczy w procesie ankietyzacji, który dotyczy:

- prowadzących zajęcia,
- obsługi administracyjnej,
- specjalności.

Studenci zrzeszeni w samorządzie studenckim na poziomie Instytutu Filologii Polskiej uczestniczą w pracach Rady Instytutu, gdzie podnoszone są kwestie związane m.in. z jakością kształcenia. Przedstawiciele kierunku zasiadają także w Radzie Wydziału Filologicznego. Podczas spotkania ZO PKA, przedstawiciele samorządu studenckiego przedstawili swoją inicjatywę dotyczącą przeprowadzania samorządowej ankiety badania satysfakcji studentów. Ankieta ta, przeprowadzana w formie papierowej przez członków samorządu, została wypracowana we współpracy samorządu i Władz Dziekańskich. Zawiera ona pytania dotyczące pozytywnych i negatywnych aspektów studiowania, a także ogólnych opinii o studiowanym kierunku. Efektem ankiety samorządowej było wskazanie na problem nieuwzględniania przez niektórych wykładowców zwolnień lekarskich studentów, czy też brak należytej komunikacji między wykładowcami a studentami odnośnie odwoływania zajęć. Funkcjonowanie ankiety koordynowanej przez samorząd studencki należy ocenić jako bardzo dobrą praktykę.

Przedstawiciele samorządu studentów oraz starości poszczególnych roczników uczestniczą w spotkaniu z Władzami Instytutu, które odbywa się co trzy miesiące. W ramach spotkania studenci są m.in. zapoznawani z problemami wynikającymi z analizy kwestionariuszy ankietowych. Należy zwrócić uwagę, iż jest to jedyna forma przekazywania informacji o wynikach ankiet ewaluacyjnych. Ogół studentów obecnych na spotkaniu z ZO PKA wskazał na potrzebę szerszego udostępnienia takich informacji. Wobec powyższego rekomendowane jest podjęcie działań mających na celu publikację wniosków wynikających z analizy ankiet studenckich na stronie internetowej Wydziału.

Kwestionariusze ankietowe dotyczące oceny prowadzących zajęcia, udostępniane są studentom w formie papierowej zwykle pod koniec każdego z semestrów. Kwestionariusze zawierają pytania dotyczące m.in.:

- jasnego określenia warunków zaliczenia,
- rzetelnego i sprawiedliwego oceniania,
- punktualności rozpoczynania zajęć,
- merytorycznego przygotowania zajęć,
- prowadzenia zajęć w sposób zrozumiały,
- otwartości prowadzącego na pytania i dyskusję,
- inspirowania studentów do samodzielnej pracy,
- dostępności prowadzącego dla studentów w godzinach dyżurów i konsultacji.

Kwestionariusz zawiera także pole swobodnego komentarza.

Kwestionariusz ankietowy dotyczący oceny prowadzących zajęcia należy ocenić pozytywnie jako przejrzysty, zrozumiały i nieskomplikowany.

Studenci otrzymują także kwestionariusze oceny pracy dziekanatu. Kwestionariusz ten, udostępniany w formie papierowej, zawiera pytania dotyczące:

- częstotliwości korzystania z dziekanatu,
- oceny adekwatności godzin pracy dziekanatu do potrzeb studentów,
- życzliwości pracowników dziekanatu,
- sprawności i rzetelności załatwienia sprawy,
- przepływu informacji dotyczących spraw studenckich,
- dostępności władz dziekańskich/institutowych podczas dyżurów,
- aktualności informacji na tablicach informacyjnych i stronie internetowej.

Studenci mają także możliwość wypowiedzenia się co do zakresu kwestii, które chcieliby załatwiać drogą elektroniczną. Kwestionariusz ankietowy zawiera pole swobodnego komentarza. Konstrukcję powyższej ankiety należy określić jako właściwą – jest ona czytelna, przejrzysta i przystępna w uzupełnianiu.

Kwestionariusz ankietowy dotyczący wyboru specjalności jest przez studentów wypełniany wraz z wnioskiem dotyczącym wyboru specjalności. Dokumenty te studenci składają jeszcze na etapie rekrutacji. Kwestionariusz zawiera pytania dotyczące:

- głównych motywów wyboru danej specjalności,
- okresu podjęcia decyzji o wyborze kierunku studiów,
- czynników decydujących o wyborze,
- spełnienia oczekiwań przez studia I stopnia (przy rekrutacji na studia II stopnia).

Kwestionariusz ankietowy należy ocenić jako przejrzysty i czytelny.

Wszystkim wypełnianym przez studentów kwestionariuszom ankietowym zapewniono anonimowość. Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA wskazali, iż wypełniają kwestionariusze w warunkach, które pozwalają na zachowanie pełnej anonimowości.

Studenci obecni na spotkaniu z ZO PKA wskazali, iż dostrzegają zmiany, które podnoszą jakość kształcenia i uwzględniają ich potrzeby, choć nie są zgodni czy należy wiązać z wynikami procesu ewaluacji. Jako przykłady zmian, studenci wskazali na zmiany harmonogramu studiów, które pozwoliły na zredukowanie długich przerw między zajęciami.

Studenci pozytywnie odnosili się do systemu zapewniania jakości kształcenia, wskazując na konieczność budowy kultury jakości kształcenia, jednakże wyrazili oczekiwanie co do szerszego udostępnienia informacji zwrotnej dotyczącego procesu ankietyzacji i działań podjętych w wyniku analizy jego wyników.

Wprawdzie w Wydziałowym Zespole ds. Wewnętrznego Systemu Zapewniania Jakości Kształcenia interesariusze zewnętrzni są nieobecni, ale należy podkreślić że IFP jako jedyny na Wydziale wprowadził interesariuszy zewnętrznych do Rady Programowej, która co roku dokonuje przeglądu programów i efektów kształcenia oraz sylabusów. W skład Rady wchodzi: Dziekan Wydziału Filologicznego, Kierownik Zakładu Literatury Polskiej XX Wieku, Dyrektor IFP, zastępcy Dyrektora IFP, przedstawiciele poszczególnych Zakładów, przedstawiciel Wydziałowego Zespołu ds. Zapewniania Jakości Kształcenia, studenci (najczęściej starostowie lat studiów) oraz reprezentanci interesariuszy zewnętrznych

(nauczyciele, pracownicy mediów, wydawnictw oraz placówek kulturalnych Rzeszowa. ZO PKA otrzymał do wglądu sprawozdania z posiedzeń Rady Programowej IFP.

Kontakty władz, pracowników i studentów rzeszowskiej filologii polskiej z otoczeniem społeczno-gospodarczym są jednak intensywne, a wpływ reprezentantów tego otoczenia na proces zapewniania i doskonalenia kształcenia realny, i sformalizowany. Potwierdziło to spotkanie ZO PKA z interesariuszami zewnętrznymi, na które przybyli reprezentanci różnych instytucji: telewizji, Urzędu Pracy, Teatru im. Siemaszkowej, Urzędu Marszałkowskiego, liceum i szkoły przyszpitalnej, firmy „Concierge” – duża część z nich to absolwenci rzeszowskiej polonistyki. Potwierdzili oni, że jako członkowie Rady Programowej IFP, opiekunowie studenckich praktyk, pracodawcy, współpracownicy studentów i absolwentów ocenianego kierunku przy organizacji różnych imprez kulturalno-oświatowych w pisemnych opiniach po praktykach i w licznych nieformalnych kontaktach z przedstawicielami kierunku mają okazję zgłaszać swoje propozycje, opinie i postulaty dotyczące procesu kształcenia na filologii polskiej, chętnie też sformalizowaliby takie kontakty w większym stopniu. Przedstawiciele interesariuszy zewnętrznych podkreślili stałą i efektywną obecność rzeszowskich polonistów w kulturalnym życiu miasta, różnorodność ich aktywności i wysoki poziom kompetencji wynoszonych ze studiów.

Tabela nr 1 Ocena możliwości realizacji zakładanych efektów kształcenia.

Zakładane efekty kształcenia	Program i plan studiów	Kadra	Infrastruktura dydaktyczna/ biblioteka	Działalność naukowa	Działalność międzynarodowa	Organizacja kształcenia
wiedza	+	+	+	+	+	+
umiejętności	+	+/-	+	+	+	+
kompetencje społeczne	+	+	+	+	+	+

+ - pozwala na pełne osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

+/- - budzi zastrzeżenia- pozwala na częściowe osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

-- nie pozwala na osiągnięcie zakładanych efektów kształcenia

Ocena końcowa 8 kryterium ogólnego

ZNACZĄCO

Syntetyczna ocena opisowa stopnia spełnienia kryteriów szczegółowych

1) WSZJK w Uczelni i na Wydziale Filologicznym ma przejrzystą strukturę, jasny podział zadań i kompetencji, obejmuje większość obszarów procesu kształcenia, choć system ten nie osiągnął jeszcze pełnej sprawności, o czym świadczą takie uchybienia procesie kształcenia, jak niewłaściwa obsada kilku przedmiotów praktycznych w modułach

specjalnościowych, pewne uchybienia w procesie dyplomowania, brak dostępu studentów do wyników ankiety ewaluacyjnej.

2) W zapewnianiu i budowie kultury jakości kształcenia największym stopniu uczestniczą pracownicy i studenci poprzez instytutowe i wydziałowe organy kolegialne, gdzie poruszane są zagadnienia jakości kształcenia. Ponadto studenci uczestniczą także poprzez wypełnianie ankiet studenckich w formie papierowej, do których odnoszą się przychylnie. Należy podkreślić, że studenci wizytowanego kierunku są świadomi problematyki dbania o kulturę jakości kształcenia. Z kolei wpływ reprezentantów otoczenia społeczno-gospodarczego na proces zapewniania i doskonalenia kształcenia jest realny i sformalizowany.

9. Podsumowanie

Tabela nr 2 Ocena spełnienia kryteriów oceny programowej

L.p.	Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
		wyróżniająco	w pełni	znacząco	częściowo	niedostatecznie
1	koncepcja rozwoju kierunku		X			
2	cele i efekty kształcenia oraz system ich weryfikacji		X			
3	program studiów		X			
4	zasoby kadrowe		X			
5	infrastruktura dydaktyczna		X			
6	prowadzenie badań naukowych ²		X			
7	system wsparcia studentów w procesie uczenia się		X			

² Ocena obligatoryjna jedynie dla studiów II stopnia i jednolitych magisterskich.

8	wewnętrzny system zapewnienia jakości			X		
---	---------------------------------------	--	--	---	--	--

Ocena możliwości uzyskania zakładanych efektów kształcenia i rozwoju ocenianego kierunku w wizytowanej jednostce oraz zapewnienia wysokiej jakości kształcenia, a także wskazanie obszarów nie budzących zastrzeżeń, w których wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia jest wysoce efektywny oraz obszarów wymagających podjęcia określonych działań (uzasadnienie powinno odnosić się do konstatacji zawartych w raporcie, zawierać zalecenia).

Zespół Oceniający PKA po zapoznaniu się z wytworzoną przez Instytut Filologii Polskiej UR dokumentacją z jednej strony, z drugiej, po przeprowadzeniu szeregu spotkań z różnymi grupami interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, a także na podstawie hospitacji zajęć i treści prac dyplomowych (w tym etapowych) stwierdza, że przyjęty program i metody weryfikacji przez Jednostkę efektów kształcenia w chwili obecnej **pozwalają na osiągnięcie** w dużym stopniu zakładanych efektów kształcenia.

Jednostka posiada i wdrożyła wewnętrzny system zapewnienia jakości kształcenia, który w postaci dotychczasowej Zespół Oceniający PKA uznaje za nie do końca efektywny. Mając na względzie dążenie nie tylko kierownictwa Jednostki ale także interesariuszy wewnętrznych, w tym przede wszystkim studentów, do kształtowania postaw wysokiej jakości kształcenia Zespół Oceniający PKA rekomenduje wprowadzenie następujących działań do istniejącego wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia:

- 1.Przeanalizowanie pod kątem spójności przedmiotowych i kierunkowych efektów kształcenia zarówno sylabusów, jak i macierzy.
- 2.Wyodrębnienie osobnych efektów specjalnościowych, zwłaszcza w wypadkach, gdy przedmioty wchodzące w ich skład realizują treści programowe wykraczające poza obszar nauk humanistycznych (prawo, nauki o mediach, psychologia).
- 3.Systematyczne uwzględnianie w konstrukcji sylabusu odniesień przedmiotowych efektów kształcenia do efektów kierunkowych.
- 4.Podjęcie działań mających na celu zwiększenie wykorzystania form komunikacji elektronicznej w procesie dydaktycznym.
- 5.Podjęcie działań mających na celu zapobieganie powielania pewnych treści kształcenia między I i II stopniem kształcenia, zwłaszcza jeśli chodzi o bloki przedmiotów fakultatywnych i specjalnościowych, co także sygnalizowali studenci na spotkaniu z ZO PKA.
- 6.Opracowywanie corocznie listę przedmiotów do wyboru, by studentom kontynuującym kształcenie na II stopniu umożliwić ich realny wybór.

7. Ponowne przeanalizowanie wysokiej punktacji przyporządkowanej zwłaszcza przedmiotom podstawowym - wydaje się ona być relatywnie nieproporcjonalna zwłaszcza do wyceny przedmiotów historycznoliterackich, którym przypisano dodatkowo czas poświęcony przez studenta na opanowanie efektów kształcenia np. z Arcydział literatury powszechnej (ALP).

8. Dokonanie przeglądu sylabusów pod kątem zamieszczonej tam punktacji ECTS, by uniknąć wprowadzania w błąd studentów.

9. Poddanie analizie przyjętych w Instytucie procedur dotyczących naboru na specjalności i seminaria dyplomowe, by sprawdzić, czy funkcjonują one właściwie oraz zadbanie o skuteczną politykę informacyjną w tym zakresie.

10. Publikowanie wniosków wynikających z analizy ankiet studenckich i działań podjętych w wyniku ich analizy na stronie internetowej Wydziału.

Jednocześnie ZO PKA zwraca uwagę kierownictwu Jednostki, że budynek w którym odbywają się zajęcia dydaktyczne nie jest w pełni dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych. Brakuje w nim wind, podjazdów, oznaczeń dla osób niedowidzących, nie zostały także dostosowane toalety.

Przewodniczący Zespołu Oceniającego PKA

Prof. zw. dr hab. Cezary Kukło

Białystok, dnia 15 maja 2015 r.

W odpowiedzi na Raport Zespołu Oceniającego PKA dotyczącego kierunku „filologia polska” prowadzonym w obszarze nauk humanistycznych na poziomie studiów pierwszego i drugiego stopnia o profilu ogólniakademickim realizowanych w formie studiów stacjonarnych na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rektor za pismem z dn. 17 lipca 2015 r. (R-073/56/15), przesłał do PKA wyjaśnienia szczegółowe władz Wydziału Filologicznego odnoszące się do sformułowanych w raporcie uwag ZO PKA, podpisane przez Dziekana Wydziału Filologicznego i Dyrektora Instytutu Filologii Polskiej (7 stron i załączniki).

Zespół Oceniający PKA zapoznał się szczegółowo ze stanowiskiem władz Wydziału Filologicznego Instytutu Filologii Polskiej.

W odniesieniu do kryterium 8: Wewnętrzny system zapewnienia jakości, Jednostka podjęła intensywne i – co pragniemy podkreślić – udokumentowane działania zmierzające do jeszcze bardziej efektywnego jego funkcjonowania, w tym zapewnienia właściwej, merytorycznej obsady kadrowej przedmiotów praktycznych na specjalnościach dziennikarskiej i edytorsko-medialnej (s. 1-2) oraz procedury dyplomowania, co było przedmiotem zebrania rady Instytutu Filologii Polskiej w dn. 2 lipca 2015 r. ZO PKA z zadowoleniem i należytą uwagą przyjmuje stanowisko kierownictwa Instytutu Filologii Polskiej o powołaniu w najbliższym czasie zespołu roboczego do analizy jakości procesu

dyplomowania na kierunku filologia polska. Ponadto jednostka przyjęła także inne zalecenie ZO PKA (m.in. potrzebę zamieszczenia na stronie internetowej Wydziału opracowań ankiet studenckich, wniosków płynących z ich analizy oraz podjętych w związku z tym działań), s. 3-6. Bezspornie, całość już podjętych przez kierownictwo Instytutu Filologii Polskiej bardzo konkretnych działań upoważnia podwyższenie przez ZO PKA oceny tegoż kryterium do „w pełni”.

Przewodniczący Zespołu Oceniającego PKA

Prof. zw. dr hab. Cezary Kukło

Białystok, dnia 20 lipca 2015 r.

Tabela nr 3

Kryterium	Stopień spełnienia kryterium				
	Wyróżniająco	w pełni	znaczaco	częściowo	niedostatecznie
Wewnętrzny system zapewnienia jakości		X			